

P.S. POKRENI SOLIDARNOST! EUROPSKA VERZIJA

.....

Obrazovanje za ravnopravnost u različitosti

www.cms.hr

© David Sypniewski / Ivan Marčić / Magda „Bronka” Brantewska / Marina Kelava / Nadia Raymond / Olmo Calvo / Agence Tendances Floue - Jérôme Brézillon

EUROPSKI PARTNERI

R!JEČ UREDN!KA

ZA SOLIDARNU EUROPU

Ukupno 120 000 djece i mladih iz više od tisuću škola u Hrvatskoj, Francuskoj, Poljskoj i Španjolskoj sudjelovalo je 2018. godine u projektu „p.s. Pokreni solidarnost!“.

Okosnica projekta, organiziranog oko obilježavanja Međunarodnog dana borbe protiv rasne diskriminacije 21. ožujka, slanje je razglednica s porukama solidarnosti koje su izradili umjetnici iz četiri zemlje. Ukupno 120 000 razglednica poslano je nasumično odabranim osobama u četiri zemlje: 15 000 ih je odgovorilo s porukom nade i solidarnosti.

Uz slanje razglednica, u svim razredima organizirane su odgojno-obrazovne aktivnosti za uporabu slika i radionice pisanja u svrhu podizanja svijesti među djecom i mladima o diskriminaciji, pri čemu ih se ohrabruje da diskriminaciju spriječe i odbace promičući solidarnost u teoriji i u praksi.

Pokrenut u Francuskoj prije više od 20 godina, projekt „p.s. Pokreni solidarnost!“ dobio je europsku dimenziju 2018. godine zahvaljujući odlučnosti naših četiriju organizacija te potpori programa Europske unije Erasmus+.

Upravo su u Europi (iako su i drugi dijelovi svijeta doprinijeli) tijekom stoljećâ izgrađene demokratske i ljudske vrijednosti, kao i prava koja ih jamče.

Međutim, Europa je također izrodila najgora zla čovječanstva, njegove najstrašnije regresije, najopakija barbarstva - nacizam i totalitarizam: samu negaciju našeg zajedničkog čovječanstva.

Danas imamo nacionalne i europske ustave koji su među najsmionijima u jamčenju osnovnih ljudskih prava. No, jednako tako znamo da se ta prava ne provode uvijek u praksi i u milijunima svakodnevnih života naših sugrađana i sugrađanki. Također znamo da se ta prava osporavaju i dovode u pitanje u nekim europskim zemljama.

Strašna sudbina koja je zadesila migrante, izbjeglice i tražitelje azila u Europi osobito je zabrinjavajući znak sve većeg rizika koji prijeti demokraciji. U Europskoj uniji, najbogatijoj regiji na svijetu, 130 milijuna ljudi živi u siromaštvu, što nam pokazuje koliko još napretka moramo ostvariti. Srdačnost i solidarnost temelji su demokratskog društva.

Ništa ne smijemo uzimati zdravo za gotovo, i nužno je podizati i njegovati svijest o ljudskim pravima i njihovoj učinkovitoj primjeni, bez diskriminacije bilo koje vrste. Da bismo u tome uspjeli, potrebno je razumjeti i podržavati zakone koji ih štite. Način na koji percipiramo druge i kvaliteta naših odnosa s njima, jednom riječju, naše ponašanje, jednako je važno. Solidarnost moramo živjeti, ona nam ne može biti nametnuta. U tome ključnu ulogu ima obrazovanje, u svim oblicima, u školi jednako kao u obitelji ili u udrugama.

Tim smo ciljevima predani u sklopu projekta „p.s. Pokreni solidarnost!“. Imamo povjerenje u entuzijazam djece i mladih da nastave avanturu u ovom svijetu u kojem možemo živjeti dobro i bolje, svi zajedno. Taj cilj namjeravamo proširiti kroz našu suradnju u 2019. godini, godini novih europskih parlamentarnih izbora i tridesete obljetnice međunarodne Konvencije o pravima djeteta.

Ekipa projekta „p.s. Pokreni solidarnost!“

Eric Favey, Ligue de l'enseignement

¹ Centar za mirovne studije u Hrvatskoj, organizacija CIVES u Španjolskoj, Szkola Klasa Fundacja u Poljskoj, Ligue de l'enseignement u Francuskoj.

● PARTNER!MA

La Ligue de l'enseignement

La Ligue de l'enseignement jedna je od francuskih najvećih organizacija u području neformalnog obrazovanja. Osnovana 1866., radi s ciljem garantiranja pristupa obrazovanju za sve, neovisno o dobi, socijalnom ili ekonomskom statusu. Promiče vrijednosti sekularnog društva, solidarnost među građanima i aktivno građanstvo. 102 federacije La Ligue i njihovih 26 000 organizacija članica organiziraju aktivnosti u području kulture, obrazovanja i cjeloživotnog učenja, kulture i medija, socijalnog rada, rekreativno-odgojne aktivnosti, te aktivnosti u području zaštite okoliša i održivog razvoja, inkluzivnog sporta i međunarodne solidarnosti.

<https://laligue.org/>

Fundacion CIVES

Zaklada Cives organizacija je koja se bavi građanskim obrazovanjem baziranom na solidarnosti, kritičkom mišljenju, interkulturnom obrazovanju i toleranciji. Rade s nastavnicima građanskog odgoja i obrazovanja i obrazovanja za ljudska prava i s građanima na jačanju participativne demokracije, približavanju EU institucija i građana.

<http://www.fundacioncives.org/>

CMS, Centar za mirovne studije

Centar za mirovne studije organizacija je građana osnovana s namjerom promicanja vrijednosti nenasilja, društvene pravde, poštivanja ljudskih prava, tolerancije i prihvatanja različitosti kroz participativne metode mirovnog obrazovanja, istraživanja i javnog zagovaranja. Organizacija trenutno ima tri glavna programa: Borba protiv nejednakosti; Mirovno obrazovanje i afirmacija nenasilja i Azil i ljudska sigurnost..

<https://www.cms.hr/en>

SZKOLA z KLASA FUNDACJA

SZKOLA z KLASA FUNDACJA je nevladina obrazovna zaklada sa sjedištem u Varšavi. Osnovana 2015., nasljednica je najuspješnijeg obrazovanog programa koji je u Poljskoj bio aktivan od 2002. godine, a u kojeg je bilo uključeno više od 8500 škola, 120000 nastavnika i milijun učenika. Ciljevi Fundacije su osmišljavati i podržavati obrazovanje dizajnirano za moderno društvo i otvorene i angažirane škole; poboljšati kvalitetu stručnih osposobljavanja učitelja, nastavnika; raditi na izjednačavanju obrazovnih šansi svih učenika; jačati civilnu misiju škola, graditi veze između škola i lokalnih zajednica.

<https://www.szkolazklasa.org.pl/about-us/>

PREGLED AKT!VNOST!

Aktivnost „p.s. Pokreni solidarnost!“ temelji se na vrlo jednostavnoj zamisli: poruka u boci.

21. ožujka svake godine, na Međunarodni dan borbe protiv rasne diskriminacije, djeca i tinejdžeri šalju razglednice nasumično odabranim osobama iz telefonskog imenika svoje lokalne zajednice.

Na svakoj od tih razglednica stoji **fotografija i poruka solidarnosti osmišljena na radionici pisanja**. Primatelji se pozivaju na odgovor putem odvojive kartice koja se šalje natrag u ured koordinacijske organizacije, Centra za mirovne studije. Organizacija odgovore prosljeđuje učeniku ili učenici koja je poslala razglednicu.

Fotografije su odabrane s ciljem **podizanja svijesti** o različitostima u našem društvu između mladih i primatelja razglednica. Još jedan cilj je **potaknuti mlade na razmišljanje** o vlastitim predrasudama i pogledima na imigraciju, mlade, obitelj, međugeneracijske odnose i još puno toga.

Ovim projektom svake godine neznanci diljem Francuske razmijene **tisuće razglednica (sto tisuća 2016. godine)**. Time se stvara jedinstvena veza temeljena na komunikaciji i osviještenosti.

Uspjeh ove aktivnosti zasniva se na **sudjelovanju nastavnika i odgojno-obrazovnih djelatnika** koji žele da njihovi učenici ili skupine mladih koje nadgledaju razmatraju teme kao što su bratstvo, solidarnost i obrazovanje za ravnopravnost u različitosti.

Ovaj priručnik šalje se uz razglednice kao **podrška za voditelje aktivnosti**.

CILJEV! AKT!VNOST!

- ▲ **POTAKNUTI MLADE NA RASPRAVU O RAZLIČITOSTI**, diskriminaciji i percepciji
- ▲ **POKAZATI MLADIMA KAKO ANALIZIRATI SLIKU** i pomoći im dešifrirati poruke skrivene u slikama kojima su svakodnevno bombardirani u suvremenome društvu.
- ▲ **RAZVIJATI KRITIČKO MIŠLJENJE I VJEŠTINU MAŠTANJA** promišljanjem ideja, mišljenja i osjećaja. Oni su temelj za poruku koja će se zapisati, ukrasiti i poslati.
- ▲ **PRIMIJENITI NAUČENO U PRAKSI** pisanjem i slanjem osobne poruke stvarnom primatelju. Ova radnja predstavlja početak angažmana i može postati katalizator istinske osviještenosti te pomoći sudionicima da uče o vrijednostima jednakosti, solidarnosti, pravdi, poštovanju i slično.
- ▲ **POVEZATI SE S PRIMATELJEM PUTEM PISANE PORUKE** koja doprinosi stvaranju jedinstvenog odnosa te pojačava zanimanje za temu o kojoj se raspravlja.
- ▲ **POTAKNUTI PRIMATELJA NA ODGOVOR** i iskaz vlastitog mišljenja na bilo koji način koji im odgovara. Već i sama činjenica da primitak poruke pokreće reakciju pomak je u pozitivnom smjeru!

KORAK! U PROVOĐENJU AKTIVNOST!

See how the activity unfolded in a class in Isère.

<http://www.laligue38.org/jouons-la-carte-de-la-fraternite> ▲ Video by Gremonte

1 POGLEDAJTE FOTOGRAFIJE I PORAZGOVARAJTE O NJIHOVU ZNAČENJU

Međusobno razumijevanje bit će važna početna točka za pisanje. Budite vodič mladima kroz razmjenu njihovih stajališta, čak i onih temeljenih na predrasudama. Analiza tih stereotipa i predrasuda pomoći će u borbi protiv razumijevanja isključivo vlastitoga i odbacivanja „drugoga“.

2 POIGRAJTE SE RIJEČIMA

U ovoj aktivnosti fotografija služi kao poticaj za pisanje. Toliko nam toga može poslužiti kao materijal za pisanje, na primjer kako se osjećamo kad pogledamo fotografije, rasprava s vršnjacima te vlastite priče i vrijednosti. Morat ćete pomno voditi mlade kroz proces pisanja i trenutak kada se dovršena djela podijele sa skupinom. Radionica pisanja potiče maštu mladih osoba i njihovu domišljatost te im istodobno osigurava prostor za stvaranje univerzalne poruke temeljene na osobnom stajalištu svakog pojedinca. Poticaji za pisanje osmišljeni su kao pomoć sudionicima pri odabiru načina na koji žele podijeliti svoju poruku.

3 POTRAŽITE PRIMATELJE

Učenici odabiru primatelje iz telefonskog ili internetskog imenika svojega područja. Mrežni imenik možete pretraživati na stranici www.imenik.hr. Važno je ne zanemariti ovaj korak jer upravo on omogućuje svakom sudioniku da zamisli osobu kojoj piše. Najvjerojatnije će ta osoba ipak ostati anonimna, ali što više mogu zamisliti o toj osobi daje sudionicima priliku da promisle o jedinstvenosti svake osobe u svojoj zajednici.

STOPA ODAZIVA

Također je važno dati mladima do znanja da njihovi primatelji možda neće odgovoriti. Rijetko kad bude više od dva ili tri odgovora po razrednom odjelu. Možete mladima objasniti da je to jako dobra stopa odaziva za ovakav tip prepiske. Kod nasumičnoga masovnog slanja dopisa stopa odgovora obično je manja od jedan posto! Svaki pojedini primatelj odlučuje o tome hoće li odgovoriti ili ne. Njihov izbor ni na koji način ne odražava vrijednost same aktivnosti. Isto tako, možete naglasiti kolektivnu prirodu ovakvoga djelovanja: mnoge će primatelje razglednice dirnuti ili u njih osvijestiti problem čak i ako ne mogu odgovoriti ili jednostavno ne odgovore. Katkad primatelju treba i nekoliko mjeseci za odluku hoće li ili neće odgovoriti.

4 ZAPIŠITE PORUKU NA SREDIŠNJI DIO RAZGLEDNICE

Jedan od ključnih načina kako doprinijeti što boljem učinku poruke jest obratiti pažnju na kakvoću napisanoga i jasnoću poruke. Ne bi smjelo biti nikakvih ograničenja u pogledu oblika same poruke koja se šalje pa je tako na ovome području sve dozvoljeno: crteži, kaligrafija, ukrasna slova, kaligrami, kolaži i tako dalje.

U svrhu zaštite privatnosti maloljetnika, nastavnici trebaju provjeriti je li na dnu razglednice samo osobno ime mladog pošiljatelja. Također je važno navesti razred i naziv ustanove radi točnog upućivanja odgovora.

5 POŠALJITE RAZGLEDNICE

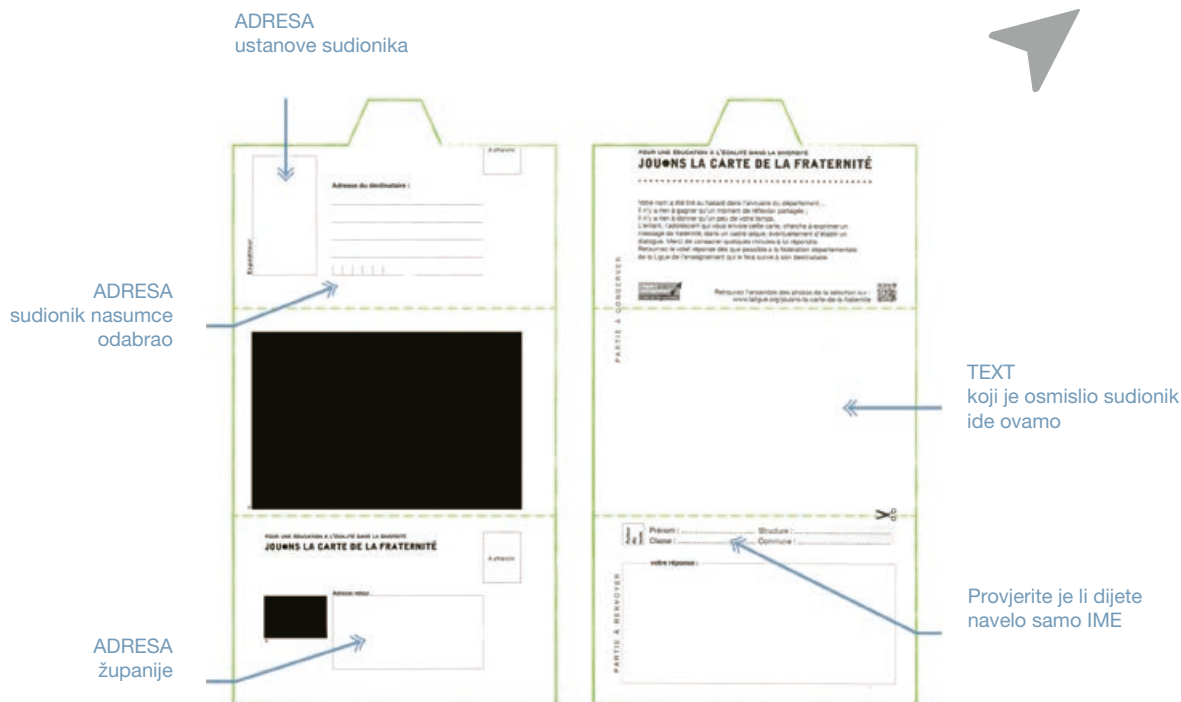
Prije samoga slanja, tekstove na razglednicama možete označiti brojevima. Na taj način lakše ćete povezati odgovore s početnom porukom. Prilikom savijanja razglednica koristite neki teži predmet, a predlažemo i da zalijepite rubove kako bi spriječili otvaranje na dugome putovanju poruke.

POSTIZANJE VEĆEG UČINKA: SURADNJA S LOKALNIM MEDIJIMA

Međunarodni dan borbe protiv rasne diskriminacije dobra je prilika za podizanje svijesti o toleranciji i solidarnosti. Kontaktiranje lokalnih medija par dana prije aktivnosti može vam pomoći u "pripremi terena", pojačati učinak na one koji dobiju razglednicu i potaknuti primatelje da pošalju povratne razglednice. Ovo je također prilika za diskusiju o građanskom odgoju i obrazovanju. Korisno je poslati priopćenje lokalnim medijima tjedan prije aktivnosti, najaviti slanje razglednica i pozvati ih da na dan slanja dođu popratiti aktivnost. Dobro je i u ovu fazu uključiti učenike kako bi naučili više o funkcioniranju lokalnih medija.

6 ZAPRIMITE ODGOVORE I PREGLEDAJTE REZULTATE

Ukoliko dođe do niske stope odaziva, to može biti tema razredne debate iz područja građanskog odgoja. Pritom je važno da svaki pojedinac ima priliku izraziti vlastite frustracije, postaviti pitanja i tako dalje.

POŠALJITE PORUKU, POKRENITE SOLIDARNOST!

ZAŠTO POSLATI OVU PORUKU?

Pošaljete li ovu poruku, odaslat ćete poruku solidarnosti te pozvati sve na razmišljanje o vlastitim predrasudama te osobne promjene s ciljem stvaranja tolerantnijeg društva.

1 PREGLEDAJTE I ANALIZIRAJTE VIZUALE

Dobit ćete osam fotografija, pogledati ih, pomnije ih pregledati, promisliti o njima, raspraviti, postaviti pitanja, obratiti pažnju na način rada fotografa i što je mu je bila namjera izraziti. Primijetit ćete da je moguće fotografije shvatiti na različite načine te da postoji više od jednog tumačenja.

2 RAZBIJTE PREDRASUDE

Ovisno o temama koje fotografija potakne, pozivamo vas na promišljanje o vlastitim predrasudama.

* Zna li kako su te misli nastale u vašem umu?

* Razumijete li zašto i na koji način drugi ljudi hrane te predrasude?

3 NAPIŠITE PORUKU

Zatim ćete dobiti razglednicu na kojoj će bit jedna od osam fotografija. Potpišite se samo imenom, bez prezimena. Na temelju uputa dobivenih na radionici i onoga što vas nadahnjuje, zapišite svoju poruku na papir, a zatim je prepisite na središnji dio razglednice.

Ako želite, slobodno je ukasite ili obojite.

4 POŠALJITE RAZGLEDNICU

Morat ćete:

* Pažljivo presavinuti razglednicu na tri dijela i paziti da se ne otvori

* Razumijete li zašto i na koji način drugi ljudi hrane te predrasude?

...I ŠTO ONDA?

Završili ste s najvažnijim dijelom: razmijenili ste stajališta i poslali svoju razglednicu poput poruke u boci. Katkad primatelji odgovore nakon nekog vremena, no ne uvijek.

Što mislite, zašto je tomu tako?

GRAD!TELJ!

SOL!DARNOST!

*Napisao Adbenour Bidar, doktor filozofije, diplomirao na École Normale Supérieure.
Trenutno obnaša funkciju "Inspecteur général de l'Éducation Nationale", voditelja tijela zaduženog za analizu i kontrolu kurikuluma te savjetovanje Ministarstva obrazovanja.*

Mislim da je naša najhitnija individualna i kolektivna odgovornost zajednički rad na obnavljanju uništene društvene strukture.

U današnje vrijeme, previše je naših vitalnih i nadahnjujućih veza sa svijetom nestalo ili su pod pritiskom. Naša povezanost s prirodom na vrhuncu je krize zbog našeg prekomjernog iskorištavanja prirodnih resursa. Naša povezanost s drugima ugrožena je zbog nejednakosti, siromaštva i sukoba koji dijele društva, unutar njih samih i između nacija. Za mnoge od nas, naša povezanost sa samim sobom u opasnosti je i naši životi gube smisao i referentne vrijednosti.

U ovom kontekstu krize povezanosti, solidarnost nam nudi rješenje na tri načina: preko obnovljene sinergije s prirodom, preko mira i pravednosti, te konačno preko nas samih, kroz ponovno otkrivanje sklada u našim životima i pronalaženje smisla. Sada je na svakom od nas da posvuda rekonstruiramo solidarne ekosustave, gdje ove povezanosti mogu ponovno dobiti na snazi i možda se potpuno oporaviti.

Za sve nas, to počinje pitanjem „koja je moja uloga u solidarnosti?“, što pak povlači nova pitanja: kako ja mogu doprinijeti takvim širokim zajedničkim nastojanjima? Kako ja mogu postati takozvani „graditelj solidarnosti“, netko tko stvara nove veze, nove načine povezivanja?

Puno je više takvih „graditelja solidarnosti“ no što mislimo, i potrebna im je naša podrška. Aktivni su u područjima kao što su ekologija, sociologija i spiritualnost. Uzimaju vremena za meditiranje o sebi, za slušanje pjesme svijeta, za dijeljenje, a ne ignoriranje i sukobljavanje. Odlučni su mijenjati svoje živote iz dana u dan kroz mnoštvo malih aktivnosti, te kroz dugoročnu predanost. Djeluju na licu mjesta, u svojim kvartovima, u lokalnoj zajednici, kroz samostalan rad ili kroz lokalne organizacije.

Vrlo je jednostavno postati graditelj solidarnosti. Prestanite misliti da „ništa vi tu ne možete“, prestanite trpjeti! Neka vas zgrozi onečišćenje, sudbina migranata i rutina „putuj na posao, radi, spavaj“ koja nema nikakvog smisla. Iskoristite tu ljutnju kao unutarnji okidač da kažete „Dosta!“.

Počnite drugačije živjeti – isprva malim koracima, zatim obnavljanjem veza koja nas najviše nadahnjuju. Zajedno ćemo u konačnici prikupiti svu našu energiju da bismo služili čovječanstvu i našem planetu.

BRATSTVO U MULTIKULTURALNOM SVIJETU

Napisao: *Luis María Cifuentes Pérez, PhD*

Sve moralne i religijske tradicije, kao i humanistička filozofska tradicija, uvijek su branile zlatno pravilo: „Čini drugima ono što želiš da oni čine tebi“. Drugim riječima, odnosi se prema svojim bližnjima kao prema braći, koji su jednaki tebi po dostojanstvu i pravima.

Koncept bratstva koji se može primijetiti u pozadini ovog solidarnog pristupa prema našim bližnjima temelji se na ideji da sva ljudska bića čine jednu veliku obitelj, Čovječanstvo, te dijele isto ljudsko stanje. Nedvojbeno je da je kršćanstvo pružilo teološku osnovu da se svi smatramo Božjom djecom i Kristovom braćom i sestrama, no tada je prosvjetiteljstvo u 18. stoljeću stavilo humanizam u sekularnu perspektivu, koja će se kasnije u 20. stoljeću, kao rezultat međunarodnog konsenzusa, odraziti u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima.

U Španjolskoj se stoljećima ideja bratstva povezivala s katolicizmom. Međutim, došlo je do manjinskih pokreta koji su ideji bratstva dali novo značenje. U drugoj polovici 20. stoljeća, u kontekstu intenzivnih političkih sukoba, Slobodni institut za obrazovanje (La Institución Libre de Enseñanza) usvojio je koncept sekularnog humanizma, oslobođenog svih vjerskih dogmi, kao odgovor na klerikalno uplitanje u političke stranke. Međutim, te ideje nisu uspjele prodrijeti u španjolsko društvo te su konstantno protjerivane i marginalizirane. Isto tako, u 20. stoljeću Druga republika branila je ideju bratstva koja je proizašla iz socijalizma. Vrijednostima bratstva tada su pridruženi zahtjevi za socijalnu i ekonomsku pravednost i jednakost u borbi protiv neljudskih životnih uvjeta. Ovaj sekularni i solidarni humanizam marginaliziran je i čak protjerivan za vrijeme Francove diktature u Španjolskoj, koja je nastojala izbrisati svaki trag sekularnih ideja iz društvene i obrazovne sfere te nametnuti ideju milosrđa i bratstva koje promiče Katolička Crkva.

Ukratko, možemo reći da se pojam „bratstvo“ općenito koristi u društvenim kontekstima koji su prožeti katolicizmom. Nevladine organizacije često koriste jezik solidarnosti, a ne bratstva. Težina višestoljetne dominacije katoličke vjere u Španjolskoj toliko je velika da sekularni humanizam još uvijek nije uspio stvoriti javno mišljenje o autonomnom, jasnom i pozitivnom jeziku u pogledu sekularnog bratstva i sekularnog humanizma kao pokreta koji promiče socijalnu emancipaciju svih građana.

SOLIDARNOŚĆ, PODAJ DALEJ! *

*Napisale Alicja Pacewicz, suosnivačica i članica Uprave i Agata Łuczyńska,
predsjednica zaklade Szkoła Klasa Fundacja*

Preveo Piotr Sut

Projekt je nastao u Francuskoj 2002.godine, s izvornim nazivom „Jouons la carte de la fraternité”, što bi u doslovnom prijevodu bilo: „Zaigramo na kartu bratstva“. Zašto smo onda u Poljskoj odabrali naziv koji je toliko udaljen od izvornika: Solidarnost. Šalji dalje! (“Solidarność. Podaj dalej!”)?

Poljska riječ za bratstvo ima dvojako značenje: „krvno srodstvo koje spaja dva sina istih roditelja“ ili „bratska naklonost, koja se temelji na povjerenju, iskrenosti, prijateljstvu, solidarnosti“. Pojam bratstvo gotovo je nestao iz svakodnevnog poljskog jezika, osobito u značenju koje je korišteno u izvornom francuskom nazivu. Od Francuske revolucije, “fraternité” je jedan od temeljnih pojmova u javnom životu u Francuskoj. Uz poštivanje čovječanstva, uzajamnu dobrotu i brigu za drugo ljudsko biće, bratstvo također znači međusobno odnošenje s poštovanjem, znatiželjom i bliskošću.

S druge strane, u Poljskoj se riječ, ako uopće, koristi u povijesnom kontekstu, u vezi s Francuskom revolucijom ili u vojnom kontekstu – čut ćemo da se spominju krvno bratimljenje i braća po oružju. No tada se postavlja pitanje primjenjuje li se bratstvo jednako na sinove i na kćeri? Mogu li djevojke imati bratske osjećaje jedna prema drugoj, ili bi to bili sestrinski osjećaji?

U konačnici, odlučili smo zamijeniti bratstvo pojmom koji nosi jednako snažan emocionalni i semantički naboj, pa smo projekt nazvali „Solidarnost. Šalji dalje!“, što nam se čini mnogo bližim izvornoj poruci.

Solidarnost je jedna od najvažnijih riječi u poljskom javnom životu. Bio je to naziv nezavisnog sindikata i masovnog društvenog pokreta koji je promijenio poljsku i europsku povijest. Poljskoj je pružio nezavisnost i novi politički sustav. Također je doprinio padu komunizma u drugim zemljama sovjetskog bloka. Potaknuo je mirnu europsku revoluciju koja je promijenila živote milijuna ljudi. Ideali pokreta „Solidarnost“ bili su demokracija, otvoreno društvo, odgovornost za druge, dijalog.

Premda konotacije Solidarnosti više nisu jednoznačne, i riječ se pojavljivala u mnogim kontekstima i značenjima tijekom 25 godina od nezavisnosti, ona još uvijek nosi snažan emocionalni naboj i najbolje odražava ključne vrijednosti našeg projekta.

* Solidarnost, šalji dalje!

● VAŽNOSTI HOSPITALITETA KAO NAČELA SOLIDARNOSTI MEĐU LJUDIMA

Napisala Lana Pavić, politologinja

Kako razmišljati o solidarnosti u vremenu koje sve manje cijeni različitost i promovira žice kakve izbjeglicama urokuju neizmjernu patnju? Držim da odgovor leži u promišljanju o transepohalnoj etici hospitaliteta - pruženoj ruci onom Drugome, potrebitome, strancu. Takvu su etiku poznavali već Homerovi Grci, čiji su bogovi nalagali bezrezervnu podršku strancu putniku. Razvijali su je stoici kojima je razum nalagao pravično, obzirno i humano postupanje s ljudima. Primjerice, Hieroklo je život s Drugima promatrao kao niz koncentričnih krugova. Najveći krug činilo je čovječanstvo, a manji krugovi različite skupine ljudi. Time je nastojao potaknuti stalno crtanje krugova kako bismo one iz najšireg kruga naučili tretirati kao članove najužeg. Epiktet je držao da su svi ljudi braća po prirodi zbog čega svakome dugujemo ljubav. Vjerovao je u zlatno pravilo po kojem drugima ne smijemo činiti ono što sami ne želimo. Ni Kristov nauk nije odudarao od zlatnog pravila jer je nalagao ljubav prema bližnjemu kao prema sebi samome. Ovakvu religijsku i filozofsku tradiciju nastavila je moralna filozofija moderne čiji je vrhunac bio prosvjetiteljski projekt vječnog mira, nezamisliv bez Kantova prava građana svijeta. Ono je počivalo na ideji općeg hospitaliteta, odnosno prava ugroženih stranaca na zaštitu bilo gdje na Zemlji.

Umjesto da slijedi dobre strane prosvjetiteljske misli, Europa dvadesetog stoljeća prizvala je mračna vremena: kolektivitete je oduzeo prava pojedincu, iz međunarodnih odnosa nestalo je solidarnosti, a ideju bratstva zamijenio je primat nacije. Pa ipak, ni najmračnija vremena nisu mogla do kraja obezvrijediti etiku hospitaliteta jer je ona živjela kroz hrabre pojedince koji su bili u stanju oduprijeti se konformizmu. Čineći tako da maksima njihova djelovanja može postati opći zakon, brojni nepoznati zaštitnici hospitaliteta spašavali su Druge, čime su riskirali vlastite živote, ali i svijetu omogućili opstanak. Kantovim riječima rečeno, zahvaljujući dobrim ljudima moralno zlo samo je sebe uništilo te je, makar u tragovima, ustupilo mjesto moralnom načelu dobra.

Suvremeni teoretičari kozmopolitizma vjeruju da je obrazovanje ključ kojim se mogu otključati vrata globalne pravednosti. Obrazovanje u čijem je temelju sloboda, suradnja i bratstvo najbolje je što mladima možemo pružiti. Na nastavnicima je velika odgovornost jer u Hrvatskoj nemamo samostalne predmete koji mlade uče građanskoj odgovornosti, hospitalitetu, suradnji i miru. Baš zato načelo solidarnosti treba biti neizostavan dio cjelokupnog obrazovnog procesa. Tek tako odgojit ćemo djecu koja će znati biti dobri ljudi – oni koji pronose svjetlo solidarnosti i tamo gdje naiđu na najveći mrak.

ŠTO JE DISKRIMINACIJA?

Diskriminirati znači staviti nekoga u nepovoljniji položaj zbog jedne ili više osobnih karakteristika te osobe. Do diskriminacije vrlo često dovode predrasude, a ona može obuhvaćati neprijateljsko ponašanje, isključivanje i segregaciju, ponekad čak i otvoreno nasilje. Bilo kakav oblik diskriminacije zabranjen je zakonom. Od diskriminacije nas štiti Zakon o suzbijanju diskriminacije. On navodi 17 osnova na kojima diskriminacija može biti počinjena, i to u 10 područja:

1. rada i radnih uvjeta
2. obrazovanja, znanosti i sporta
3. socijalne sigurnosti
4. zdravstvene zaštite
5. pravosuđa i uprave
6. stanovanja
7. javnog informiranja i medija
8. pristupa dobrima i uslugama te pružanju istih
9. članstva i djelovanja u sindikatima, organizacijama civilnog društva, političkim strankama i drugim organizacijama te
10. sudjelovanja u kulturnom i umjetničkom stvaralaštvu.

Središnje tijelo za suzbijanje diskriminacije u hrvatskoj je pučka pravobraniteljica. No, osim ustavne kategorije pučkog pravobranitelja, hrvatsko zakonodavstvo 2003. godine ustanovilo je još dvije pravobraniteljske institucije, za djecu i ravnopravnost spolova, te 2008. godine instituciju za osobe s invaliditetom. Tako, sustav zaštite i promicanja ljudskih prava i jednakosti je segmentiran, zbog čega je suradnja osobito važna. Upravo stoga, a s ciljem jačanja zaštite građana, 2013. godine potpisan je Sporazum o međuinstitucionalnoj suradnji između pučke pravobraniteljice, pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, pravobraniteljice za osobe s invaliditetom i pravobraniteljice za djecu. Sporazum posebice naglašava suradnju u radu na pritužbama građana, kod obilazaka i pregleda mjesta na kojima se nalaze osobe lišene slobode, provođenju istraživanja, izvještavanju o pitanjima diskriminacije, edukaciji zaposlenika te na raznim projektima, u javnim nastupima s ciljem zaštite i promicanja ljudskih prava te suzbijanja diskriminacije i promicanja jednakosti.

Osnove po kojima se nekog može diskriminirati jasno su određene u Zakonu o suzbijanju diskriminacije.

Postoji 17 osnova diskriminacije.

To su: rasa ili etnička pripadnosti ili boja kože, spol, jezik, vjera, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, imovno stanje, članstvo u sindikatu, obrazovanje, društveni položaj, bračni ili obiteljski status, dob, zdravstveno stanje, invaliditet, genetsko naslijeđe, rodni identitet, izražavanja ili spolna orijentacija.

Diskriminacija se može pojaviti u raznoraznim oblicima:

- **Izravna diskriminacija**

Izravna diskriminacija je postupanje uvjetovano nekim od diskriminacijskih osnova kojim se osoba stavlja ili je bila stavljena ili bi mogla biti stavljena u nepovoljniji položaj od druge osobe u usporedivoj situaciji.

// primjerice:

Poslodavac odbije zaposliti kandidata ili kandidatkinju zbog njegova/njezina spola/imena/invaliditeta/obiteljske situacije i sl.

- **Neizravna diskriminacija**

Neizravna diskriminacija postoji kada naizgled neutralna odredba, kriterij ili praksa, stavlja ili bi mogla staviti osobe u nepovoljniji položaj po nekoj od diskriminacijskih osnovi, u odnosu na druge osobe u usporedivoj situaciji, osim ako se takva odredba, kriterij ili praksa mogu objektivno opravdati zakonitim ciljem, a sredstva za njihovo postizanje su primjerena i nužna.

// primjerice:

Stanodavac odbije iznajmiti stan osobi s invaliditetom, ne zbog njezina invaliditeta već zbog toga što naknada za invaliditet čini nepoznati dio njezina dohotka. S obzirom na to da nije uzeo u obzir tu naknadu, iznajmljivač smatra da je odnos primanja i najamnine nedovoljan.

* Preuzeto s web stranice Pravne klinike Pravnog fakulteta u Zagrebu <http://klinika.pravo.unizg.hr/content/zastita-od-diskriminacije-u-hrvatskoj>

- *Uznemiravanje*

Uznemiravanje je svako neželjeno ponašanje uzrokovano nekim od osnova diskriminacije koje ima za cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva osobe, a koje uzrokuje strah, neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje.

- *Teži oblici diskriminacije*

Težim oblikom diskriminacije smatrat će se diskriminacija počinjena prema određenoj osobi po više osnova (višestruka diskriminacija), diskriminacija počinjena više puta (ponovljena diskriminacija), koja je počinjena kroz dulje vrijeme (produljena diskriminacija) ili koja posljedicama posebno teško pogađa žrtvu diskriminacije.

Što je rasizam?

Kada govorimo o rasizmu, govorimo i o rasi, ideji koja je predmet brojnih rasprava. Mnoga se značenja često pogrešno upotrebljavaju ili shvaćaju. U najužem smislu, rasističke ideologije su one koje razdvajaju ljudska bića na različite biološke rase s genetskim i mentalnim obilježjima te tvore svojevrsnu hijerarhiju tih „bioloških rasa“. (To je bila kolonijalistička praksa sve do Drugog svjetskog rata). U širem smislu, termin rasizam odnosi se na više od samo tih „bioloških rasa“. Rasizam uključuje sve etničke skupine koje se smatraju drugačijima od „bijele“ rase i „kojima se pripisuju zajednička obilježja koja se implicitno ili eksplicitno procjenjuje i za koje se smatra da ih je gotovo ili potpuno nemoguće promijeniti“. (Johannes Zerger)

Pravnim rječnikom, ne postoji jedinstvena i formalna definicija rasizma. „Rasnom diskriminacijom“ smatramo nejednak tretman, primjedu ili nasilan čin počinjen s namjerom omalovažavanja pojedinca na temelju njegova fizičkog izgleda („rase“), etniciteta, narodnosti ili vjere

●BRAZ●VANJE ZA JEDNAKOST U RAZNO●L!KOST! ! PROT!V PREDRASUDA

Danas je važnije nego ikada prije razumom se boriti protiv barbarstva.

Danas je važnije nego ikada prije obrazovati mlade za borbu protiv svih oblika povlačenja u sebe i odbacivanja drugih, protiv svih oblika diskriminacije. Međunarodni dan za eliminaciju rasne diskriminacije slavi pedeseti rođendan. Iz toga je jasno da prethodnih 50 godina djelovanja nije bilo dovoljno za promjenu svjetonazora.

Nije nimalo lako istinski promijeniti percepcije mladih i ublažiti njihova stajališta vezana uz diskriminaciju i odbacivanje, prvenstveno zato što to od nas, odgojno-obrazovnih djelatnika, zahtijeva promišljanje o vlastitim percepcijama i njihovu dekonstrukciju prije negoli smo spremni pružiti potporu mladima u tom procesu.

Izbjegavanje moralizma

Svaki odgojno-obrazovni djelatnik zna da za postizanje takvoga cilja nije dovoljno samo djecu izlagati moralnom jeziku. No naročito je teško odvojiti se od moralnog pritiska koji osjećaju Europljani kao generacija obilježena riječima „nikada se ne ponovilo“ imajući u vidu Auschwitz. Tolerancija prema lošem odabiru riječi ili dopuštanje učenicima da izraze mišljenja nalik rasizmu ili antisemitizmu za većinu je odgojno-obrazovnih djelatnika bolno iskustvo. Stoga smo u iskušenju da pripremimo učenike, da ih vodimo kroz način izražavanja, da ih podsjetimo koliko je rasizam vrijedan prijezira.

Međutim, za dijalog je ključno izgraditi prostor za raspravu u kojemu se predrasude i nerazumijevanja (o stilu života, kulturi, vjeri), pritužbe i raznorazne tvrdnje mogu slobodno dijeliti. Mora postojati temelj za razbijanje tih predrasuda. Naravno, svaki nastavni sat slobode izražavanja moramo zaključiti jasnim podsjetnikom na zakon – slovo i duh zakona.

Odbacivanje viktimizacije

Tijekom ove rasprave, pokušajte imati na umu da žrtve i napadači nisu nužno isključivo žrtve i napadači. Dakle, važno je pokušati izbjeći nehotični doprinos natjecanju po pitanju tko je veća žrtva. Diskriminacija se ne tiče samo žrtava; cijelo je društvo pogođeno razvojem ovakvih stavova odbacivanja drugoga.

Ponuda društvene alternative u školama

Gledajući s pozitivne strane, borba protiv diskriminacije podrazumijeva borbu za vrijednosti bratstva, ravnopravnosti, društvene pravde i demokracije. Te univerzalne vrijednosti nisu samo bestjelesna načela. U obrazovnim ustanovama ona moraju postati živim bićima. Želimo li u to uvjeriti najmlađe članove našega društva, iznimno je važno da ustanove postanu mjesta zajedničkog djelovanja, mjesta na kojima se učenici uče demokraciji i odgovornosti.

Kažnjavanje bez generalizacija

U konačnici, moramo biti sigurni da se sustavno bavimo rasizmom i diskriminacijom koji se pojavljuju u osnovnim i srednjim školama, da se svaki prekršaj kažnjava i da izbjegnemo generalizacije. Svima će, uključujući roditelje, biti lakše riješiti jedan od najvećih izazova našeg obrazovnog sustava uključimo li sve dionike u proces i saslušamo li svačije mišljenje.

LEKS!KON: JEDNAKOST, RAZNOLIKOST

Iako je većina teksta ovog dijela preuzeta i prevedena iz francuskog priručnika, pojmovi su dodatno pročišćeni i prilagođeni.

AKULTURACIJA

Odnosi se na sve fenomene koji za posljedicu imaju trajni i izravni doticaj među skupinama pojedinaca iz različitih kultura, a koji uzrokuje promjenu početnih kulturalnih modela jedne ili obje skupine.

ANTISEMITIZAM

Ovaj termin pojavio se u Njemačkoj krajem 19. stoljeća u svrhu označavanja netrepeljivosti prema židovima u rasnom i pseudo-znanstvenom pogledu, dok su prethodno bili percipirani u vjerskom i kulturalnom smislu (antijudaizam). U širem smislu, ovaj termin označava osobitu netrepeljivost prema skupini pojedinaca koje se smatra židovima, bila to istina ili ne. Netrepeljivost je često popraćena društvenom, ekonomskom i političkom diskriminacijom.

ASIMILACIJA

Asimilacija je ekstremni slučaj akulturacije. Događa se kada kultura jedne skupine u potpunosti nestane te ta skupina preuzme i pounutri kulturu druge skupine s kojom je u doticaju.

TEORIJA ŽRTVENOG JARCA

Teorija žrtvenog jarca naziv je dobila prema obredu iskupljenja, a njezini pobornici mišljenja su da se određene skupine nose s nasiljem koje nanose okrivljavanjem drugih za to nasilje te ga pritom pripisuju vanjskom ili unutarnjem neprijatelju. Navedena skupina sve svoje nasilje usredotočuje na tog ciljanog neprijatelja. Ovaj fenomen nikada nije sasvim svjestan (većina članova grupe uvjerena je da neprijatelj iskazuje negativne osobine na koje se mora odgovoriti nasiljem).

KOMUNITARIJANIZAM

Ova novokovanica pojavila se 1980-ih na zahtjev određenih „manjina“ u Sjevernoj Americi (autohtonih Amerikanaca, Afro-Amerikanaca, stanovnika francuskog dijela Quebeca). Termin komunitarijanizam u pogrđnom smislu označava oblik etnocentrizma ili sociocentrizma prema kojemu se zajednici (etničkoj, vjerskoj, kulturalnoj, društvenoj političkoj, mističnoj, sportskoj, itd.) dodjeljuje veći značaj nego pojedincu. Stavovi takvih zajednica obično su okrenuti prema samoj zajednici. Ovakav stav prema „identitetu“, „kulturi“ ili „zajednici“ također je pokušaj kontrole mišljenja i ponašanja članova te zajednice koji imaju obvezu uklopiti se.

ZAJEDNICA

Općenito govoreći, zajednica označava društvenu skupinu sačinjenu od pojedinaca koji imaju iste osobine, životni stil, kulturu, jezik, interese, i sličino. Članovi surađuju i dijele osjećaj pripadnosti skupini.

Primjeri: zajednica Kineza u nekom velikom gradu, zajednica umjetnika, virtualna internetska zajednica, itd.

Namjerna zajednica je skupina ljudi koji odluče živjeti zajedno i slijediti ista pravila.

Primjeri: zajednica hipija, redovnička zajednica, itd.

DIFERENCIJALIZAM

Ovo je ideologija koja daje prednost odvojenosti, diskriminaciji, isključivanju ili stavu da je neki pojedinac ili skupina inferioran na temelju stvarne ili pretpostavljene različitosti.

Diferencijalizam se pojavljuje kao reakcija na univerzalizam (pred zakonom smo svi jednaki).

S obzirom na to da su znanstvena otkrića potkopala postojanje rasa, rasizam se dakle temelji na kulturalnim kategorijama, točnije na ideji da kulturalna heterogenost ugrožava opstanak pojedinih kultura.

DISKRIMINACIJA¹

„Stavljanje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe, kao i osobe povezane s njom rodbinskim ili drugim vezama, po nekoj od postojećih, ili na temelju pogrešne predodžbe o postojanju osnova propisanih Zakonom o suzbijanju diskriminacije: na osnovi rase ili etničke pripadnosti ili boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog naslijeđa, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije”.

KULTURNA RAZNOLIKOST

Kulturna raznolikost je priznavanje postojanja raznolikih kultura.

Univerzalna deklaracija UNESCO-a o kulturnoj raznolikosti iz 2001. godine smatra se normirajućim instrumentom koji po prvi put priznaje kulturnu raznolikost kao „zajedničku baštinu čovječanstva“ te smatra da je njezina zaštita konkretan etički imperativ neodvojiv od poštovanja prema ljudskom dostojanstvu.

Određeni sociolozi ovim se pojmom služe pri opisu postojanja raznolikih kultura unutar nekog društva ili države.

¹ Vidi detaljan članak na str. 14.

² Zenzerović Šloser, I.: (ur.) (2016.) Osnovni pojmovi mirovnih studija, Zagreb: Centar za mirovne studije

ETNICITET

Osjećaj zajedničkog porijekla, bilo da je riječ o jeziku, običajima, fizičkim sličnostima ili proživljenim iskustvima. Ovaj pojam vrlo je važan u društvenom i političkom krajobrazu. Odnosi se na zajedničku društveno-kulturnu baštinu, čime se razlikuje od pojma rase, koji se odnosi na zajednička biološka i morfološka obilježja povezana sa zajedničkim precima.

Dakle, etnicitet je sve ono što doprinosi osjećaju identiteta, pripadnosti i posljedičnim iskazima.

STRANAC

Osoba drugačije narodnosti od osobe koja je procjenjuje. Prema mišljenju Visokog vijeća za integraciju, a stoga i sa stajališta neke osobe na nekom teritoriju, stranac je pojedinac koji se nalazi na francuskom teritoriju, a nije francuske narodnosti, bez obzira ima li jednu (ekskluzivnu) ili više narodnosti ili ne pripada niti jednoj narodnosti (bez državljanstva).

ROD

Dok je spol biološki čimbenik koji se odnosi na razlike između muškaraca i žena, rod je društveno-kulturna i politička norma koja određuje ono što definira muževnost i ženstvenost, osobito u društvenim ulogama i iskazima roda (navike, stavovi, itd.) Rod je nositelj ideje društvene dinamike moći između kategorije koje uspostavlja (između muškaraca i žena) te unutar tih istih kategorija (primjerice, između *takozvanog muževnog muškarca i takozvanog feminiziranog muškarca ili kućanice i poslovne žene*).

HETEROFOBIIJA

Albert Memmi definira heterofobiju kao „odbijanje drugoga na temelju bilo kojeg oblika različitosti“. Prefiks „hetero-“ na grčkome znači „drugi“. Prema njegovu stajalištu, heterofobija je glavni osjećaj na kojemu je utemeljen rasizam. Ne smije se pomiješati s drugim značenjem istog termina povezanim s heteroseksualnošću, prema kojemu je heterofobija jednaka homofobiji, a definira se kao netrepeljivost prema heteroseksualcima.

HOMOFOBIIJA

1) Homofobija označava svaki iskaz (govor, ponašanje, nasilje, itd.) odbacivanja ili razlikovanja homoseksualnih osoba, skupina ili praksi, odnosno onih koje se smatra takvima.

2) „Homofobija (strah od homoseksualaca) može se

definirati kao averzija ili mržnja prema homoseksualcima ili prema njihovom životnom stilu ili kulturi, ili općenito prema ljudima drugačije seksualne orijentacije“.

IDENTITET

U psihologiji se ovaj pojam definira kao kognitivni i emotivni proces kojime osoba samu sebe shvaća i percipira. Omogućuje izbjegavanje definitivnog određenja identiteta jedinke te povezivanje pojma s načelom individualne emancipacije. Prema kolektivnom pristupu te s ciljem izbjegavanja zamke nacionalnog identiteta, kulturni ili društveni identitet možemo shvatiti kao onaj koji spaja sve što dijelimo s ostalim članovima skupine, kao što su vrijednosti, norme i pravila koja pojedinac dijeli sa zajednicom ili društvom.

INTERKULTURNO

Spajanje kultura. Više od mosta među kulturama, ono je mješavina različitih kulturnih odnosa, novi prostor međudjelovanja.

INTERKULTURNO OBRAZOVANJE

Obrazovanje usmjereno transformaciji nepravednih obrazaca reprodukcije moći, nejednakosti i diskriminacije, a s ciljem ostvarivanja društvene pravde. „U takvom pristupu, osim prebacivanja fokusa s kulturne osviještenosti prema razotkrivanju hegemonijskoga pristupa značenju različitosti, Gorski navodi sljedeće ključne sastavnice: prvenstvo mijenjanja postojećih odnosa nejednakosti nad rješavanjem društvenih konflikata; odbacivanje različitih mitova i predrasuda koji stvaraju negativnu sliku o pripadnicima manjina i okrivljuju ih za akademski neuspjeh; uzimanje u obzir individualnih i strukturnih odnosa moći koji utječu na dijaloški proces; uvažavanje sociopolitičkoga konteksta i odbacivanje neutralne pozicije koja podržava društveni status quo“.

INTEGRACIJA

Pojam integracije označava složen proces koji pojedincu daje „osjećaj poistovjećivanja s društvom i njegovim vrijednostima“. Riječima Patricka Weila, integracija označava „trajni proces internalizacije zajedničkih pravila i vrijednosti [koje], u nacionalnom kontekstu, zbližavaju građane koji pripadaju različitim geografskim regijama, društvenim slojevima, kulturama ili religijama“. Neki suvremeni znanstvenici zadiru od uporabe ovog pojma.

¹ Kompas: priručnik o odgoju i obrazovanju mladih za ljudska prava / autori tekstova Patricia Brander ... [et al.] (2004.), Slavonski Brod: Europski dom Slavonski Brod

² Bartulović <http://www.kulturpunkt.hr/content/drustvena-pravda-je-srediste-interkulturnog-obrazovanja>

Dodatno, u kontekstu ostvarivanja prava na zaštitu: „Osobe koje su ostvarile pravo na zaštitu u svakoj državi ulaze u proces integracije koji se primarno definira kao prostor društvene uključenosti i participacije. Prema ECRE (European Council on Refugees and Exile), integracija se definira kao dinamičan, dvosmjerni proces međusobne prilagodbe kako imigranata, tako i stanovnika određene zemlje, a temeljni mehanizam kojim se postiže je učestala interakcija između imigranata i građana određenog društva te imigranata i institucija. Integracijska politika podrazumijeva određivanje ciljeva i načela te niza mjera, aktivnosti i njima pripadajućih dionika koji će raditi na uključivanju imigranata i specifično izbjeglica u određeno društvo“¹.

ISLAMOFBIJA

Strah od i/ili odbacivanje islama, a što vodi k odvajanju, stigmatizaciji i odbacivanju muslimana. „Islamofobija, koja doslovno označava strah od islama, muslimana i stvari koji se na njih odnose, nije novi fenomen. To je u stvari drevni oblik predrasude koji je odnedavno postala suvremenim problemom zbog uništavajućeg učinka kojeg ima na živote Muslimana, posebice onih muslimana koji žive u manjinskim zajednicama“².

JUDEOFBIJA

Ovaj termin označava protužidovske osjećaje i ponašanja proizašle iz spajanja Židova, Izraelaca i cionista. Ovo je novi oblik antisemitizma koji se pojavio nakon holokausta. Ima tri oblika: poricanje holokausta ili izvrtanje istine o holokaustu, anticionizam prema kojemu se svi židovi drže odgovornima za politiku Izraela kao države, odnosno prema kojemu je izraelska država odgovorna za sva politička zla čak i ona koja nisu uzrokovana njezinim djelovanjem te usporedba zločina nad i počinjenima od strane (nekih) židova (physically and intellectually).

MIGRANT

Osoba koja napusti državu porijekla radi dugoročnog života u zemlji u kojoj nema državljanstvo. Dok pojam „imigrant“ naglašava državu primatelja i njezino stajalište, a pojam „emigrant“ usredotočen je na državu porijekla, pojam „migrant“ uzima u obzir cijeli migracijski proces.

MANJINE

Manjine su proizvod društvenih odnosa: to su skupine prema kojima se odnosi drugačije, koje su stigmatizirane ili odbačene u danome društvu.

PREDRASUDA

„Čvrsta uvjerenja, unaprijed stvoren sud (pozitivan ili negativan) o pojedincu ili grupi oblikovan na temelju

neke karakteristike. Radi se o uglavnom neprijateljskom ili negativnom stavu prema prepoznatljivoj grupi ljudi, a koji se zasniva isključivo na njihovu članstvu u toj grupi, pritom je karakteristično nedovoljno poznavanje i temeljito ili kritičko proučavanje, odnosno nedostatak iskustva. Predrasude su stoga, uz to što su proširene, ustaljene i unaprijed postavljene stereotipni stav, zasnovane na nedokazivim tvrdnjama i lažnim autoritetima o pripadnicima percipirano drugačijih grupa, ali i zaziranje od nečega utemeljenog na drugačijim običajima ili navikama. Učimo ih, odnosno stječemo kao i druge stavove i uvjerenja – u djetinjstvu, odgoju, socijalizaciji. S obzirom da ih učimo po modelu (od osoba i skupina koje predstavljaju autoritet i vjerodostojnost), teško ih je mijenjati. Prirodu predrasuda bolje možemo razumjeti kroz proučavanje posljedica i situacija za koje je najvjerojatnije da će poticati takvu vrstu ponašanja. Opasnost predrasuda u društvenom kontekstu i pojedinačnoj komunikaciji leži u tome što omogućuju da se pripadnicima grupa koje su žrtve predrasuda oduzmu određena prava pod izgovorom da ih oni ne zaslužuju. Drugim riječima, pomažu u opravdavanju ugnjetavanja drugoga, a da pritom ne ugrožavamo pozitivan stav o sebi. Predrasude su stoga često temelj raznih oblika nepravednog i diskriminirajućeg ponašanja”.

RASIZAM

Premda se riječ „rasa“ redovito upotrebljava još od 18. stoljeća, termin „rasizam“, skovan uoči Prvog svjetskog rata, ušao je u širu uporabu 1920-ih i 1930-ih. U Larousseovu rječniku pojavio se 1932. godine. Njime se označavaju ponašanja (segregacija, diskriminacija, nasilje, itd.), percepcije (stereotipi, predrasude, itd.) te govor kojime se „kategorizira jedna skupina ljudi zbog prirodnih obilježja koja se povezuju s intelektualnim i moralnim obilježjima koja se odnose na svakog pojedinca u skupini”. Takva karakterizacija zatim se koristi s ciljem diskriminacije, isključivanja i omalovažavanja.

Definicija koju je predložio francuski sociolog Albert Memmi izazvala je velik interes i ponukala brojne rasprave: „Rasizam je uopćena definicija i procjena razlika, bile one stvarne ili zamišljene, koje idu u prilog optužbe i nauštrb žrtve s namjerom opravdanja napada ili povlaštenosti“. Klasični rasizam utemeljen je na ideji o rasama kao biološki različitim i dubinski nejednakima (fizički i intelektualno).

„Rasizam može postojati na različitim razinama: 1) osobna razina: odnosi se na osobne stavove, vrijednosti i vjerovanja o superiornosti jedne 'rase' i inferiornosti drugih 'rasa'; 2) međuljudska razina: odnosi se na ponašanje prema drugima koje odražava vjerovanje o superiornosti jedne 'rase'; c) institucionalna razina: odnosi se na postojeće zakone, običaje, tradicije i postupke koji sustavno rezultiraju

¹ Zenzerović Šloser, I. (ur.) (2016.) Osnovni pojmovi mirovnih studija, Zagreb: Centar za mirovne studije

² Kompas: priručnik o odgoju i obrazovanju mladih za ljudska prava / autori tekstova Patricia Brander ... [et al.] (2004.), Slavovski Brod: Europski dom Slavovski Brod

³ Zenzerović Šloser, I. (ur.) (2016.) Osnovni pojmovi mirovnih studija, Zagreb: Centar za mirovne studije

rasnim nejednakostima i diskriminacijom u društvu, organizacijama i institucijama; d) kulturna razina: odnosi se na vrijednosti i norme društvenog ponašanja koje ističe kulturu domaćeg stanovništva kao normu i mjerni standard i ocjenjuje druge kulture kao inferiorne“.

SEKSIZAM

Definirali su ga Amerikanci 1960-ih godina nadahnuti pojmom „rasizma“, nakon čega se ovaj pojam proširio na međunarodnoj razini.

Odnosi se na naglašavanje poveznice između maskuline i rasne dominacije: u oba slučaja, osobe se oslanjaju na vidljive fizičke razlike (boju kože, spolne organe, itd.), na temelju čega opravdavaju i pokušavaju ozakoniti

Dodatno – ‘Oblik društvene diskriminacije osobe na temelju spola, a zasniva se na predrasudama i ukorijenjenim stereotipima, te se javlja na različitim razinama, od individualne do institucionalne. Najčešće se odnosi na diskriminaciju žena. Pojam se pojavljuje kasnih šezdesetih godina prošloga stoljeća i označava individualne predrasude, uvjerenja, ponašanja, ali i institucionalizirana shvaćanja, politiku, mjere, jezične prakse ili druge aktivnosti kojima se sustavno pokazuje

da su žene manje vrijedne od muškaraca, dakle, sadrže ideologiju neravnopravnosti spolova. (Borić, 2007: 83)’.

KSENOFOBIJA

Od grčke riječi xenos, što znači stranac.

„Oxford English Dictionary definira ksenofobiju kao 'morbidni strah od stranaca ili stranih zemalja'. Drugim riječima, ona označava odbojnost prema nepoznatima ili strancima. Ksenofobija je osjećaj ili percepcija temeljena na društveno konstruiranim slikama i idejama, a ne na racionalnim ili objektivnim činjenicama. Ksenofobična percepcija svijeta umanjuje složene društvene i kulturne pojave na pojednostavljene dobre i loše scenarije.

Mi (domaći) = model, dobri i normalni, poput kojih bi svatko trebao izgledati, osjećati, misliti – nasuprot Njih (stranaca) = delikventi, izgreznici, skitnice, nasilnici, provalnici, nasrtljivci itd. “

¹ Kompas: priručnik o odgoju i obrazovanju mladih za ljudska prava / autori tekstova Patricia Brander ... [et al.] (2004.), Slavonski Brod: Europski dom Slavonski Brod

² Zenzerović Šloser, I. (ur.) (2016.) Osnovni pojmovi mirovnih studija, Zagreb: Centar za mirovne studije

³ Kompas: priručnik o odgoju i obrazovanju mladih za ljudska prava / autori tekstova Patricia Brander ... [et al.] (2004.), Slavonski Brod: Europski dom Slavonski Brod

!N!C!JAT!VA: KLIŠEJ - PROMATRANJE VIZUALNIH STEREOTIPA

CILJEVI

Cilj aktivnosti nije pokazati „jedan jedini ispravan način“ uporabe slika stereotipnih pojava, već pokazati učenicima/učenicama da se, ovisno o kontekstu, namjerama fotograf/kinja i svijesti promatrača i promatračica, slika može interpretirati na različite načine.

- * Učenje i razumijevanje pojma “stereotip”
- * Uočavanje načina na koji funkcioniraju vizualni klišeji i navike– koje slike nam se čine “čudnima”, a koje “normalnima” ili “neutralnima”.
- * Promišljanje o razlogu zbog kojeg nam se slika čini “čudnom” ili “normalnom”.
- * Opažanje vlastitih vizualnih navika u praksi: snimanje fotografija koje pojačavaju ili ruše stereotipnu predodžbu o mjestu ili skupini ljudi
- * Razvijanje sposobnosti dekonstrukcije vizualnih stereotipa kroz analizu fotografija.
- * Shvaćanje da odabrana slika u određenom kontekstu može pojačati i ponoviti ili srušiti i „razoružati“ neki stereotip.

PRIJEDLOZI ZA NASTAVNIKE/NASTAVNICE

- » Aktivnost će biti lakša ako se kao tema postavi mjesto, a ne skupina ljudi.
- » Fotografije mjesta još uvijek se često svode na stereotipe o ljudima koji tamo dolaze ili žive. Fotografije osoba određenih karakteristika (kao starije osobe ili osobe s invaliditetom) mogu biti preteške za razredni/školski kontekst i zahtijevati previše vremena za dekonstrukciju stereotipa.
- » Ako učenici/učenice ne mogu napustiti školsku zgradu, bilo bi dobro fotografirati samu školu (u širem smislu od same zgrade, već kao mjesto gdje razni ljudi provode vrijeme) i stereotipe oko nje.
- Ideja ili varijacija aktivnosti – koja, doduše, zahtijeva dosta iskustva nastavnika/ce u podučavanju jednakosti – može biti rad na rodnim stereotipima (miješane grupe pripremaju klišeje o dječacima i djevojčicama)
- » Skupni razgovor o fotografijama ključni je element aktivnosti.
- » Važno je da grupe uzmu određeni broj fotografija (primjerice, najviše šest).
- » Razgovor o fotografijama važan je kako niti jedan klišej ne bi ostao „jednoznačan“, „očit“ i time pojačao stereotip. Svaku fotografiju (ili one odabrane) treba preispitati, raspraviti i promatrati iz druge perspektive.

RAZRADA AKT!VNOST!

1. UVOD – RAD S FOTOGRAFIJAMA

- Zatražite od grupe da navede značenje riječi “klišej” i “stereotip”. Zapišite odgovore na ploču i komentirajte ih.
- Pitajte grupu da navede primjere stereotipa o, primjerice, nastavnicima, starijim osobama i Hrvatima. Budite spremni reagirati ako odgovori potaknu smijeh ili budu neprimjereni za djecu.
- Zatražite od grupe da razmisli o stereotipu po vlastitom izboru – primjerice o starijim osobama. Prikažite sliku koja može pojačati stereotipne (negativne) predodžbe o određenoj skupini (usamljena osoba / siromašna / neljubazna / tužna / teško se kreće) te zamolite učenike da ih protumače. Nakon toga prikažite sliku starije osobe koja proturječi stereotipu (vesela / naočita / ljubazna / aktivna) i ponovno zamolite učenike da je protumače.
- Pitajte učenike gdje se može naći prva slika (novine, intervencijski program), a gdje druga (reklama za banku, osiguravajuće društvo, polikliniku).
- Učenicima/učenicama skrenite pozornost na činjenicu da obje slike odgovaraju predodžbi starije osobe, no niti jedna od njih ne pokazuje sve karakteristike starijih osoba kao društvene skupine (stereotipi mogu biti i „negativni“ i „pozitivni“. Pozitivni idealiziraju stvarnost i često se koriste u reklamama ili društvenim kampanjama). Dok to govorite, prikažite 10-ak fotografija starijih osoba, na kojima se one međusobno razlikuju (bilo bi dobro uključiti osobe različitih nacionalnosti, spola, s različitim izrazima lica, različitog zdravstvenog i imovinskog stanja).

2. PREZENTIRANJE I PROVEDBA AKTIVNOSTI S FOTOGRAFIJAMA

- **Podijelite razred na grupe od četiri učenika.**

Pobrinite se da svaka grupa ima digitalni fotoaparat pomoću kojeg ćete brzo prebaciti slike na Vaše računalo (ako će učenici/e koristiti pametne telefone, na bilo koji način mogu poslati fotografije na računalo).

- **Objasnite zadatak: svaka grupa mora snimiti i zatim predstaviti šest fotografija.**

Tri fotografije trebaju prikazivati klišeje, stereotipe o temi Vašeg izbora (npr. škola, dječaci/djevojčice, park u blizini), a druge tri anti-klišeje koji trebaju srušiti stereotipe. **Nemojte reći** trebaju li stereotipi biti pozitivni ili negativni. **Jasno navedite** zadano vrijeme i pravila snimanja fotografija (npr. ako će učenici/e fotografirati osobe, za to im je potrebna njihova suglasnost; ako idete u park podsjetite ih na pravila o sigurnosti, itd.)

- **Kad vrijeme istekne, prikupite fotografije i prebacite ih na računalo koje je spojeno na projektor.**

Dok prebacujete fotografije, **napravite po dvije kopije svake od njih: jednu stavite** u datoteku s nazivom/ brojem grupe, **a drugu** u jednu od dvije zajedničke datoteke: jednu za klišeje i drugu za anti-klišeje. Za to vrijeme, grupe trebaju **smisliti naslove** za svoje fotografije i svaki naslov zapisati na poseban papir.

3. PREZENTACIJA I RASPRAVA O FOTOGRAFIJAMA

- **Pozovite grupe da jedna po jedna ukratko predstavi svoje fotografije, čitajući naslove** (koristite datoteku s fotografijama grupe). U ovoj fazi, **grupe mogu primijetiti** da ono što je klišej za jednu grupu, zapravo je anti-klišej za drugu.

Nastojte odložiti raspravu kako bi svaka grupa mogla predstaviti svoj rad.

- **Pitajte grupu da iznese svoje utiske:**

što ih je iznenadilo, čemu su pridali posebnu pažnju (ima li više pozitivnih ili negativnih klišeja, ima li grupa koje isti aspekt smatraju klišejem ili anti-klišejem).

- **Ponovno prikazite fotografije, no ovog puta, prikupljene u zajedničke datoteke klišeja i anti-klišeja.**

Obratite pažnju na motive koji se ponavljaju i na fotografije koje su, unatoč tome što su stavljene u oprečne datoteke, vrlo slične (npr. grmlje u parku može biti „opasno, jer tamo spavaju beskućnici“ i „lijepo kad cvate“; školski hodnik može biti „mjesto na kojem nastavnici viču“ i „zabavno mjesto za vrijeme odmora“; i djevojčice i dječaci mogu „biti bezobrazni“ ili „se uvijek držati skupa“).

- **Još jednom prikazite fotografije – sve ili nasumično odabrane – te zamolite učenike da pokušaju svaku fotografiju sagledati na dva načina:** na pozitivan i na negativan (smeće može biti „smrdljivo“ ili se može povezati s recikliranjem; osoba koja se smiješi može biti sretna ili imati umjetni osmijeh za fotografiju, itd.)

- **Zatražite od grupe da donesu zaključke na temelju ove aktivnosti.**

Obratite pažnju na važne zaključke:

- **fotografija** ne prikazuje nešto na „pozitivan“ ili „negativan“ način, već mi, promatrači, imamo različite percepcije fotografije;
- **kad govorimo o stereotipima i fotografiji, ne možemo govoriti banalno o „istini“ i „laži“**, jer pristup prema općim uvjerenjima i tumačenju fotografije uvelike ovisi o našoj svjesnosti, namjerama i spoznajama;
- **stereotipi – u ovom smislu vizuali – nisu jednostavno „dobri“ ili „loši“**. Važno je osvijestiti ih, biti u mogućnosti primijetiti ih i koristiti ih za produbljivanje naših spoznaja o pojavi na koju se odnose;
- **fotografije su vrijedne tumačenja** – i kad ih gledamo i kad ih snimamo.

INICIJATIVA: POKRENI! SOLIDARNOST ! S ODRASLIMA!

RIAH je projekt koji se bavi uključivanjem i socijalnom kohezijom. Pruža širok raspon usluga (pravne, socijalne, psihološke, aktivnosti za djecu) za migrante u siromašnoj četvrti Alcalá de Henares, gradića pored Madrida.

U proljeće 2018. godine, organizacija CIVES provela je projekt „p.s. Pokreni solidarnost!“ s dvije skupine odraslih žena migrantskog porijekla, koje tjedno sudjeluju u Integralnoj mreži grada Alcalá de Henares (RIAH) u Španjolskoj. U tim skupinama, žene razgovaraju o svojim životima i temama interesa, a moderira ih edukator uz podršku pedagoga. Dvije skupine nisu se poznavale, pa smo to iskoristili* za prilagodbu aktivnosti projekta „p.s. Pokreni solidarnost!“.

Edukatori su izabrali pet fotografija, koje su u A3 formatu prezentirane svakoj skupini zasebno na sastanku trajanja sat i pol. Sudionicama je pruženo vrijeme za spontano izražavanje. Nakon toga počela je analiza, od okoline do izraza lica i govora tijela. Na drugom sastanku uslijedila su pitanja: Što mislite, što fotograf/kinja želi da osjetimo? Koje su pojedinosti bitne da to osjetimo? Slažete li se s kolegicama? Pokrenuta je rasprava uz moderiranje. Za kraj, ispričali smo priču iza svake fotografije, gdje je snimljena i tko je autor/ica.

Na trećem sastanku, koji je također trajao sat i pol, objasnili smo koncept solidarnosti. Sudionice su davale primjere gesta solidarnosti koje su iskusile u svakodnevnom životu. Zatim smo ih upitali žele li sudjelovati u razmjeni razglednica. Objasnjeno im je projekt „p.s. Pokreni solidarnost!“ uz neke izmjene: razglednicu je trebalo poslati ženi iz druge skupine, ili neke treće skupine sa sličnim ciljevima. Odlučile su da žele poslati razglednicu nepoznatoj ženi, no htjele su biti sigurne da će primateljica razumjeti poruku. Svaka je odabrala jednu razglednicu, napisala poruku prvo u svoju bilježnicu, a zatim na razglednicu, uz pomoć kad je trebalo. Skupina koja je primila razglednice najprije je bila vrlo ganuta, te su na kraju svi međusobno razmijenili razglednice.

Iako se jezična barijera pokazala kao poteškoća, edukatori su to uspješno riješili, te je sve skupa imalo pozitivan utjecaj na sudionice, koje su našle način da se izraze. Jedan od načina na koji se ova poteškoća može riješiti uključuje izražavanje u obliku crtanja, slikanja ili fotografiranja. Svaka skupina ima svoju osobnost, no zajednički čimbenik bila je pozitivna okolina koja je omogućila međusobno pomaganje i podršku u vidu razmjene dječje odjeće, nosilica ili dostava hrane. U takvim situacijama, žene su se odnosile jedna prema drugoj kao obitelji: već su integrirale ideju solidarnosti.

* organizacija CIVES

B!●GRAFIJE F●TOGRAFA

Magda „Bronka” Braniewska

Nagrađivana copywriterica, stručnjakinja za kulturu Bliskog istoka, fotografkinja, autorica izložbe u varšavskoj Nożyk Synagogue (“Cukunft”), te brojnih fotografskih publikacija. Suradivala je s KPH – organizacijom koja se bori protiv homofobije, te dokumentirala mnoge događaje, koncerte, manifestacije.

U svojim fotografijama usredotočuje se na osobu, tražeći trenutnu Istinu u njezinim očima. Voli emocionalne scene, ali vjeruje da se Istina može naći bilo gdje, u bilo kojoj situaciji. Sve ovisi koliko pažljivo gledate. I koristite li samo oči, ili i ostala osjetila.

Olmo Calvo

Olmo Calvo nezavisni je fotoreporter koji radi za nacionalne i međunarodne medije. Od 2005. godine bavi se izvještavanjem o ljudskim pravima u različitim državama Latinske Amerike,

Europe, Bliskog istoka i Afrike. Posljednjih godina dokumentira ekonomsku i socijalnu krizu u Španjolskoj te tragedije koje proživljavaju izbjeglice na putu u Europu. Neki od njegovih radova prepoznati su i nagrađivani. Dobitnik je sljedećih nagrada: nagrade Luis Valtueña International Humanitarian Photography; nagrade ABC International Journalism; Pictures of the Year; Pictures of the Year Latam i nagrade National Photojournalism u Španjolskoj.

www.olmocalvo.com

Marina Kelava

Marina Kelava (Bjelovar, 1980.) radi kao samostalna novinarka i fotografkinja u Zagrebu. Jedna je od osnivačica internet portala H-Alter.org – jednog od najutjecajnijih neprofitnih medija u Hrvatskoj, u kojem je radila kao izvršna urednica, novinarka i fotografkinja. Od listopada 2016. godine bavi se uglavnom temama vezanim uz okoliš, klimatske promjene, razvoj, javna dobra, migracije i sl.

Dobila je nagradu Hrvatskog novinarskog društva (HND) “Velebitska Degenija” 2014. godine za rad u okolišnom novinarstvu, a 2016. godine i HND-ovu nagradu “Marko Polo” za putopis. Tri puta sudjelovala je u izložbi najbolje novinarske fotografije jugoistočne Europe koju organizira srpska agencija BETA. Postavila je nekoliko samostalnih izložbi u Hrvatskoj i BiH te sudjelovala i u nekoliko skupnih izložbi.

Ivan Maričić

Ivan Maričić (Zagreb, 1986).

“Volim za sebe reći da sam socijalni radnik po danu, a fotograf po noći. Odrastao sam u Moslavini gdje sam završio osnovnu i srednju školu. Nakon upisivanja Fakulteta za socijalni rad, preselio sam u Zagreb gdje još uvijek živim i radim. Uz socijalnog radnika, također sam i samostalni fotograf te je moj krajnji cilj usredotočiti se u budućnosti na fotografiju.

Fotografija me zanimala odmalena, ali nisam znao kako najbolje artikulirati i usmjeriti svoje interese u malom gradu iz kojeg dolazim. Prije dvije godine odlučio sam uzeti fotoaparat u ruke, nakon posjeta Velikoj Britaniji. Moje fotografsko putovanje počelo je snimanjem fotografija tijekom izlazaka, druženja s prijateljima, no to dokumentiranje osobnih trenutaka spontano je preraslo na brojne prosvjede i ostale aktivističke aktivnosti vezane za ljudska prava. Moje sudjelovanje u prosvjedima i aktivističkim aktivnostima potaknuto je završavanjem studija u Centru za mirovne studije i Centru za ženske studije u Zagrebu, tijekom kojih je naraslo moje zanimanje za socijalne promjene.

Iako se fotografiranjem bavim tek dvije godine, dosada sam sudjelovao na dvije skupne izložbe.“

Nadia Raymond

„Ja sam s juga Francuske, a fotografijom sam se počela baviti slučajno prije četiri godine kada sam počela fotografirati svijet oko sebe. Sklona sam fotografijama pejzaža i volim odlaziti na avanture i fotografirati sve čudesne stvari koje nam svijet može ponuditi. Osim ovog umjetničkog dijela života, radim i kao voditeljica aktivnosti i radionica s mladima u školama i odmaralištima. Volim s djecom raditi na vrijednostima, osobito kroz radionice građanskog odgoja i antidiskriminacije. Kao kćer migranata vrlo sam svjesna izazova s kojima se izbjeglice i migranti susreću. Sudjelovala sam u dvije humanitarne misije u Francuskoj, u izbjegličkim kampovima u Calaisu i Grande-Synthe te u misiji u Senegalu tijekom koje sam pomagala u izgradnji škole u Dakaru. Osim što su ovo bila duboko emotivna iskustva prepuna neobičnih susreta, ukazala su mi na to što želim od svog profesionalnog života - želim raditi s izbjeglicama, osobito djecom koja su najviše pogođena, želim im pomoći da se ponovno počnu smijati u društvu koje im zasad nije uspjelo naći mjesto koje zaslužuju. Kameru koristim kao oružje za osudu i borbu protiv rasizma, diskriminacije i predrasuda. Nadam se vremenu kada će se poštivati dostojanstvo ovih ljudi, kada će se njihova situacija popraviti i kada će konačno moći živjeti u miru.“

David Sypniewski

Grafički dizajner, kulturni animator, trener za antidiskriminacijska pitanja, redatelj, fotograf, štulaš. Autor dokumentarnih fotografija za nevladine organizacije u Poljskoj, uglavnom na temu migracija i socijalne isključenosti. Interkulturalnost mu je posebno blisko pitanje s obzirom da su mu roditelji bili politički izbjeglice u Francuskoj. Fotografije su mu, između ostalog, objavljene u publikaciji o antidiskriminaciji starijih osoba, izložene u centru za odgoj za djevojke u Falenici te u izbjegličkom centru u Lininu. Fotografiju koristi kao alat za socijalne promjene, te osobito, za davanje subjektivnosti osobama koje pripadaju socijalno isključenim skupinama.

TENDANCE FLOUE

Tendance Floue, fotografski kolektiv od 14 članova osnovan je 1991. godine. Svojevrni je laboratorij za istraživanje svijeta, zajednički rad na osmišljavanju novih perspektiva i diversifikaciji suvremenih fotografskih metoda. Osim samostalnih projekata, cilj članova kolektiva je zajednički sudjelovati u istraživanju fotografije, što uključuje usporedbu vizuala (juxtapozicija), montaže i nove kombinacije – čime se kroz zajednički rad stvaraju novi vizuali. Kolektiv istražuje različite načine rada, koristi moderne fotografske medije bez ograničenja, radeći u medijima, izdavaštvu, poslovnoj i organizacijskoj komunikaciji.

www.tendancefloue.net

<https://www.facebook.com/pages/Tendance-Floue/178373838904794>

<https://twitter.com/tendancefloue?lang=fr>

[@tendance_floue](https://www.instagram.com/tendance_floue)

Jérôme Brézillon

Jérôme Brézillon počeo je kao promidžbeni fotograf, nakon čega je prešao u fotoreportere. Od 1992. do 1998. godine pokriva nekoliko sukoba, uključujući one u Sarajevu, na Cipru i u Sjevernoj Irskoj. Dobitnik je nagrade World Press Photo 1996. godine. Radio je s finskim redateljem Sólveigom Anspachom na filmu Made in USA, dokumentarcu o smrtnoj kazni u SAD-u. Autor je brojnih fotoreportaža u SAD-u, uključujući one o Bruceu Springsteenu i indijanskom plemenu Lakota u rezervatu Pine Ridge. Pokrivao je 60. izdanje filmskog festivala u Cannesu za novine Libération, pri čemu je snimio portrete mnogih slavnih osoba. Također je bio fotograf na setu snimanja filma Gainsbourg, vie héroïque, u režiji Joanna Sfara. U svojoj karijeri, Jérôme Brézillon radio je za mnoge francuske časopise i novine, uključujući Libération, Les Inrocks, L'Express, Télérama i GEO.

© Patrick Messina

ANALIZA ELEMENATA FOTOGRAFIJE

© Magda „Bronka” Braniewska

Panorama

Krakow, Poljska, 2013.

Informacije o fotografiji

Kazimierz nekoć je bio živahan židovski kvart u Krakovu, sada pak gotovo pa i nema židovskih stanovnika i pomalo propada, no i dalje je pun života. Još uvijek ima nekoliko sinagoga u kojima mole i lokalni Židovi i turisti. Za vrijeme Festivala židovske glazbe, srce Kazimierza udara snažno, u ritmu klezmer i modernih pjesama. Lokalni restorani, kafići, galerije i muzeji vrve ljudima koji žele osjetiti židovski duh Krakova.

Međutim, ako zađete malo dublje u haustore i uličice, otkrit ćete jedan sasvim drugi svijet. Oronuli zidovi, trošne dvorišne zgrade stambenih kompleksa – tu se život čini manje intenzivan. U jednom od tih dvorišta ugledala sam visok, ružan zid, na kojem je ironično ispisana riječ „panorama“. Koji je to pogled zapriječen toj osobi? Je li željela pogledati u prostor...ili možda u vrijeme? Nikad nisam saznala.

UTISCI I OSJEĆAJI

Tuga, tjeskoba.

Isključenost, neprijateljstvo, odbijanje.

Osjećaj nedostatka poštovanja.

Gušenje.

Tama.

VAŽNI VIZUALNI ELEMENTI

Crno-bijeli cigleni zid.

Glomazni zid u različitim nijansama sive, blokira pogled.

U sredini, bijelom bojom ispisana je riječ „panorama“, tu su i zazidana vrata, okružena bijelim linijama.

Na dnu nalazi se nekoliko biljaka.

MOGUĆE TEME

Granice, ograničenja, integracija, vizija, zaštita.

Koje vrste granica poznajete?

Što razdvaja ljude?

Kako trebamo pristupati preprekama u životu?

Zašto gradimo zidove i granice?

Zašto države zatvaraju svoje granice?

Zašto otvaraju granice?

Kako se osjećate gledajući u ovaj zid, zaštićeno ili ugroženo?

KUT GLEDANJA

Zašto je fotograf odabrao doći ispred ovog zida?

Zašto je tako malo prostora na fotografiji dano nebu i tlu?

© David Sypniewski

Sastanak

Poljska, 2014.

Informacije o fotografiji

Stowarzyszenie Praktyków Kultury (Udruga kulturnih praktičara), čiji sam član, održavala je kazališne i glazbene radionice u raznim izbjegličkim centrima od 2006. godine, kad se još nije toliko pričalo o izbjeglicama u Poljskoj. Većina izbjeglica dolazila je iz Čečenije i susjednih zemalja. Bježali su od rata i za njih Poljska je bila prva europska zemlja na njihovu putu. Većina su muslimani.

Željeli smo da naše radionice budu mjesto sastanka naše kulture s kulturom onih s kojima radimo. Radili smo predstave na temelju bajki s Kavkaza i iz Afrike kako bismo kulturu ljudi iz centra približili poljskoj publici. Nudili smo aktivnosti koje su nam bliske – hodanje na štulama, maske, akrobacije, rap i rock glazba.

Na ovoj fotografiji, sudionice, koje nose maramu, uče svirati električnu gitaru. Izvan kadra je žena koja ih podučava. Njezini pirsevi i tetovaže veoma je razlikuju od učenica. Međutim, nisu imale nikakvih problema u međusobnom razumijevanju

UTISCI I OSJEĆAJI

Radost, opuštanje.

Znatiželja.

Tople boje.

Mir, sloboda.

Zadovoljstvo.

SIGNIFICANT VISUAL ELEMENTS

U prednjem planu:

Crno pojačalo izvan fokusa.

Žena okrenuta leđima, nasuprot drugoj ženi.

U pozadini:

Žena koja nosi veo, sjedi i svira gitaru.

Ugodna, šarena prostorija s igrama i knjigama.

MOGUĆE TEME

Integracija kroz umjetnost.

Izražavanje / kreativnost.

Religijska raznolikost.

Univerzalna priroda umjetnosti.

Ravnopravnost spolova.

Ženska prava.

KUT GLEDANJA

Na koji način kadriranje fotografije izaziva osjećaj zarobljenosti?

©Agence Tendance Floue – Jérôme Brézillon

Marée noire (Crna plima)

Vendée, France, 15 siječnja 2000

Informacije o fotografiji

Volonteri čiste obalu nakon izljeva nafte uslijed potonuća tankera Erika, u zakupu francuske naftne kompanije Total.

Fotografija je naručena za medije.

UTISCI I OSJEĆAJI

Zaštita okoliša.

Težak / prljav posao.

Opasnost za zdravlje.

Solidarnost.

VAŽNI VIZUALNI ELEMENTI

U prednjem planu:

Glavni lik koji zauzima polovicu fotografije,

koja je podijeljena odozdo lijevo prema gore desno.

Manja dubinska oštrina:

Lik u prednjem planu je u fokusu,

ostali u pozadini su mutni.

Katran posvuda, na odjeći, kantama, stijenama, itd.

Svi nose zaštitnu odjeću.

Kontrast između boje odjeće glavnog lika (uglavnom sivo, zeleno i plavo) i osoba u pozadini (žuto).

Govor tijela glavnog lika.

MOGUĆE TEME

Opasnosti za planet: kako se mogu izbjeći katastrofe?

Solidarnost.

KUT GLEDANJA

Zašto je fotograf odabrao istaknuti nekoga u prednji plan?

Zašto je fotografija snimljena okomito (a ne vodoravno)?

© Nadia Raymond

Prête pour déménager (Spremna za pokret)

Grande-Synthe, Francuska, ožujak 2016.

Informacije o fotografiji

Basroch "džungla" je izbjeglički kamp u gradu Grande-Synthe, očajne reputacije jer je u njemu bilo smješteno 2000 ljudi u sramotnim i neljudskim uvjetima. Bili su smješteni u šumi, na tlu, u vrećama za spavanje ili šatorima. Kako je vrijeme bilo kišno, tlo se pretvorilo u močvaru i ljudi su živjeli u kaljuži.

Grad je odlučio evakuirati kamp i preseliti stanovnike na novu lokaciju, u kamp Linière. Nevladine organizacije izgradile su drvene kućice veličine dva puta tri metra, od kojih je svaka bila namijenjena za četiri odrasle osobe. Unutra nije bilo ničega, ni kreveta, ni vreća za spavanje, ni struje. Bez obzira na to, izbjeglice su zvale kamp „5 zvjezdica“ i željno su čekale useljenje.

Nažalost, požar je u nesretnom slučaju zahvatio kamp, zbog čega su izbjeglice opet ostale bez krova nad glavom.

Na ovoj fotografiji, koja je snimljena dan prije preseljenja, nalazi se djevojčica koja se sprema napustiti kamp. Volonteri su za tu priliku podijelili kovčege. Ona je odabrala svoj kovčeg, mnogo veći od nje same. "Djevojčica s kovčegom", kako sam je zvala, privukla je veliku pažnju međunarodnih medija koji su se tamo okupili. S osmijehom na licu, hoda prema boljoj budućnosti.

UTISCI I OSJEĆAJI

Izolacija.

Preseljenje.

Odlučan stav.

Motiviranost.

Dva odvojena svijeta.

VAŽNI VIZUALNI ELEMENTI

Prednji plan:

veći dio kompozicije.

Manja dubinska oštrina:

lik u prednjem planu je u fokusu, pozadina je mutna.

Odvojeni su mrežom od grana. Kovčeg je prevelik za djevojčicu.

Po toploj odjeći možemo zaključiti da je zima.

Odlučni korak i govor tijela.

MOGUĆE TEME

Maloljetnici bez pratnje: njihova prava, naša kolektivna odgovornost da im pružimo zaštitu.

KUT GLEDANJA

Kakav učinak na fotografiju ima blagi nagib?

Zašto cijeli kovčeg nije na fotografiji?

Kakav učinak na promatrača ima izraz lica i govor tijela djevojčice?

© Olmo Calvo

Sredozemno more

Sredozemno more, 1 srpanj 2018.

Informacije o fotografiji

Fotografija prikazuje nekoliko muškaraca migranata koje je nedavno nevladina organizacija Proactiva Open Arms spasila u Sredozemnom moru, dok su pokušavali doći iz Libije u Italiju u gumenom čamcu. Predahnjuju u potpalublju broda Open Arms, čitajući knjigu „EUROPA, ilustrirani uvod u Europu za migrante i izbjeglice“, koju su uredili Magnum Photos, AFAC (Arapska fundacija za umjetnost i kulturu) i Al - linqindoi, uz sudjelovanje brojnih fotografa, novinara, prevoditelja i dizajnera.

Tijekom proteklih godina, milijuni ljudi prisiljeni su napustiti svoje domove zbog rata ili ekstremnog siromaštva. Prema podacima Visokog povjerenika UN-a za izbjeglice (UNHCR) u najnovijem Izvješću o globalnim trendovima (2018.), 68,5 milijuna ljudi bilo je prisiljeno napustiti svoje domove diljem svijeta.

Manji dio pokušao je pronaći utočište u Europi, riskirajući pritom živote u prelasku Sredozemnog mora, no nisu svi u tome uspjeli. Oko 5000 ljudi utopilo se 2016. godine. Više od 3000 osoba umrlo je 2017. godine, te zasad više od 1500 njih 2018. godine. A broj se i dalje povećava.

U međuvremenu, Europa ulaže sve više sredstava u kontrolu granica, a sve manje u spašavanje očajnih ljudi koji se ukrcavaju na čamce, koji vrlo vjerojatno mogu biti i njihova zadnja destinacija.

Nevladine organizacije iz raznih zemalja i dalje poduzimaju akcije spašavanja na otvorenom moru..

UTISCI I OSJEĆAJI

Putovanje.

Opuštanje / čitanje.

Interes za Europu.

Odmor.

Znatiželja.

VAŽNI VIZUALNI ELEMENTI

U prednjem planu:

Dva muškarca leže u zatvorenom prostoru, jedan od njih čita knjigu naslova „Ilustrirani uvod u Europu za migrante i izbjeglice“ na različitim jezicima (engleski, arapski, francuski). Drugi muškarac razmišlja, udaljenog pogleda.

U pozadini:

Okrugli prozorčić koji gleda na more, krevet, nečije stopalo i drugi ljudi

MOGUĆE TEME

Imigracija / tražitelji azila.

Granice.

Međusobno pomaganje, solidarnost.

Integracija.

Učenje.

Nada, novi život.

Dobrodošlica.

KUT GLEDANJA

Na koji način vam sam kadar fotografije izaziva osjećaj zarobljenosti?

Kolika je važnost broskog okna i stopala na ogradi: zašto su u kadru?

© Olmo Calvo

Dan žena

Madrid, Španjolska, 8 ožujka 2018.

Informacije o fotografiji

Međunarodni dan žena, 8. ožujka 2018., postao je iznimno važan dan za međunarodni feministički pokret.

U Španjolskoj je posebno važan jer je tada održan prvi feministički štrajk diljem zemlje. Žene su obustavile rad, u kućanstvu i izvan njega, i izašle na ulice u masovne prosvjede. Prema riječima organizatora, marš u Madridu okupio je više od pola milijuna ljudi.

Ova fotografija, na kojoj vidite tri muškarca koji se brinu za djecu u društvenom centru La Ingovernable, snimljena je tog dana kako bi se, između ostalog, istaknuo nevidljivi i neplaćeni rad skrbi za obitelj koji standardno pada na leđa žena. Po gradu je uspostavljeno nekoliko ovakvih lokacija, gdje su se skupine muškaraca organizirale da brinu o najmlađima dok majke prosvjeduju.

Žene u Španjolskoj izašle su na ulice u nekoliko navrata 2018. godine. Ministarstvo pravosuđa bilo je poprište prosvjeda protiv nepravomoćne oslobađajuće presude za petoricu muškaraca, članova skupine 'La Manada', koji su grupno silovali mladu ženu. Drugi slučaj koji je pobudio veliku pozornost i izazvao beskrajno ogorčenje bio je slučaj Juane Rivas, žene koja je osuđena na pet godina zatvora i šest godina gubitka skrbništva nad djecom, nakon što je s njima provela mjesec dana na skrivenoj lokaciji. Pobjegla je kako bi izbjegla da ih ostavi ocu, osuđenom 2009. godine zbog njenog premlaćivanja.

UTISCI I OSJEĆAJI

Igre.

Bliskost.

Istraživanje.

Zabava.

Rast i razvoj.

VAŽNI VIZUALNI ELEMENTI

Trojica očeva skupa se igraju s djecom.

Svi su u podržavajućem položaju: na podu, sjede ili se nagnju.

Mnogo je igračaka i boja koje razvedravaju prostor.

MOGUĆE TEME

Ravnopravnost spolova.

Progresivno roditeljstvo.

Dijeljenje uloga.

Rušenje barijera među spolovima.

KUT GLEDANJA

Zašto je fotografija snimljena iz gornjeg kuta?

Kako kadar fotografiji daje osjećaj sklada i suradnje među očevima i djecom?

© Marina Kelava

Sanjam grad za bicikliste

Zagreb, 11 srpnja 2011.

Informacije o fotografiji

Fotografija je snimljena prije nekoliko godina u Zagrebu. Bio je to divan dan kada su stotine biciklista i biciklistkinja izašle na ulice da ih obrane od automobila. Tražili su od gradskih vlasti da konačno izrade plan biciklističkih staza u gradu i ulože više novca u izgradnju biciklističke infrastrukture. Nažalost, nije se mnogo promijenilo od tada, no još uvijek pamtim energiju koju smo tog dana sijali ulicama

UTISCI I OSJEĆAJI

Moć/snaga.

Sreća.

Zajedništvo.

Energija.

Pobjeda.

Buka.

VAŽNI VIZUALNI ELEMENTI

U prednjem planu:

Šarolika gomila biciklista drži bicikle u zraku.

Urbana okolina: mnogo bicikala.

U pozadini:

parkovi i drveće.

MOGUĆE TEME

Ekologija, održivi prijevoz.

Urbana infrastruktura.

Aktivizam, mirni prosvjed.

Urbano onečišćenje.

KUT GLEDANJA

Zašto su noge ljudi u prednjem planu izrezane iz fotografije?

Kako način kadriranja omogućuje fotografu da naglasi jedinstvo mase?

Zašto je fotografija snimljena iz gornjeg kuta? (pogledaj pod „linije konvergencije“)

© Ivan Maričić

Lijep/a za Pride

Zagreb, 3. lipnja 2017.

Informacije o fotografiji

Fotografija je snimljena za vrijeme Tjedna ponosa u Zagrebu. Opće je poznato da za vrijeme Tjedna ponosa nikad ne pada kiša, tako da su se svi organizirani događaji premjestili iz zatvorenih prostora u dvorišta.

Tog dana, u dvorištu Autonomnog kulturnog centra Medika, odvijale su se zadnje pripreme za Pride, nekoliko događaja istovremeno. Ovaj uvijekvečen na fotografiji zvao se „Lijep/a za Pride“. Ideja je bila pružiti besplatno šišanje zainteresiranim simpatizerima. Nora je neumorno šišala dok su se ljudi na stolici izmjenjivali. Da imamo širu sliku, na njoj bi bili drugi nasmiješeni ljudi pored Nore, koji su izrađivali transparente i dekoracije. Sunce. Ljeto. Smijeh. Boje posvuda. Uglavnom dugine. Treba nam više takvih dana.

UTISCI I OSJEĆAJI

Mir.

Pozitivne vibracije.

Boje, šljokice.

Radost/dobro raspoloženje.

Opuštanje.

Predanost.

VAŽNI VIZUALNI ELEMENTI

U prednjem planu:

dvije osobe, jedna nosi žuti ogrtač,
druga je šiša.

U pozadini:

Zid sa šarenim, umjetničkim grafitima.

Naglašena vertikalna kompozicija.

MOGUĆE TEME

Suradnja.

Međusobno pomaganje, razmjena vještina.

Ponos, angažiranost.

Rad.

Solidarnost.

Žensko dostojanstvo.

KUT GLEDANJA

Zašto je glava čovjeka na muralu izrezana iz fotografije?

Koji je učinak strogo vertikalnog načina snimanja fotografije?

GLOSAR:

ANALIZA SLIKE

ANALOGIJA

Sličnost između predmeta u stvarnome svijetu i njegova slikovnog prikaza.

KUT GLEDANJA

Kut iz kojega gledatelj promatra subjekt ili subjekte na fotografiji ili slici.

Subjekt se može fotografirati sprijeda, sa strane, s leđa ili iz lijevog ili desnog poluprofila.

POZADINA

Elementi koje na nekoj fotografiji percipiramo kao udaljenije od oka promatrača.

POZADINSKO OSVJETLJENJE

Uvjeti snimka obilježeni jakim izvorom svjetlosti okrenutim prema fotoaparatu. Premda je takvim snimkom općenito teže manipulirati, on daje zanimljive rezultate.

BEZGRANIČNO

Fotografija koja pokriva cijelu stranicu od ruba do ruba bez ikakvih margina ili okvira.

KOMPOZICIJA

Umijeće slaganja raznih elemenata koji tvore sliku u okviru. Kompozicija vodi i određuje perspektivu. Vidi i glavne linije.

KONTRAST

Kontrast na fotografiji ili dijelu fotografije jest razlika između područja pod svjetlom i područja u sjeni.

TOČKA KONVERGENCIJE

Mjesto na kojemu se linije objekta u prizoru spajaju. Mogu postojati najviše tri točke konvergenције.

LINIJE KONVERGENCIJE

To su linije koje se sastaju u točki konvergenције, a koriste se za prikaz perspektive.

DUBINA POLJA

Područje u polju koje je očito u trećoj dimenziji te doprinosi stvaranju dojma obujma.

POLJE

Dio prostora koji fotoaparat prepoznaje odnosno koji se vidi na slici. Ograničeno je okvirom.

BOJA

Boja ravnomjerno raspoređena po površini.

ŽARIŠTE

Mjesto na kojemu se susreću glavne linije kompozicije.

FOKUS

Područje subjekta koje je jasnije zahvaljujući prilagodbi fokusa objektiva.

PREDNJI PLAN

Dio vidnog polja smješten između promatrača i glavnog subjekta fotografije.

OBLIK

Vizualni nesimbolični znakovi: geometrijski oblici, grafemi, točke i sl.

OKVIR

Rubovi fotografije koji označavaju granice predstavljenog prostora ili vidnog polja. Okvir odvaja ono što je u vidnom polju od onoga što je izvan kadra.

KADRIRANJE

Vidi prizor i omjer
Operacija koja određuje vidno polje uhvaćeno snimkom. Kadar može biti široki ili iz blizine.

ZLATNI REZ

Kada je riječ o asimetričnoj slikovnoj kompoziciji, u antici se ovo smatralo idealnim skladnim omjerom manjeg i većeg dijela cjeline. Njegova vrijednost iznosi $(1+\sqrt{5})/2$. Može se definirati kao odnos između dva dijela, pri čemu se najmanji prema najvećem odnosi jednako kao najmanji prema zbroju obaju.

ZRNATOST

Vizualna pojava srebrnkastih kristalića koji sačinjavaju fotografiju. Film za snimanje velikih brzina je, naravno, puno zrnatiji od filma za sporije kretanje. Što se više negativ poveća, to su vidljivija zrnca u neutralnim područjima kadra.

FOTOGRAFSKI ŠUM

Nasumična pojava artefakata u boji na digitalnim fotografijama. Najprimjetniji je u sjenatim prostorima s niskim omjerom signala naspram šuma. Šum se također može pojaviti na jednoličnim objektima na fotografiji kao što je plavo nebo. Rezultat su strani pikseli i gubitak jasnoće detalja.

GLAVNE LINIJE

Vidljive linije koje strukturiraju kompoziciju fotografije.

NISKI KUT

Kut gledanja tijekom kojega promatrač odozdo promatra subjekt.

MEDIJ

Materijal na kojemu se pojavljuje slika.

IZVAN KADRA

Nevidljivi prostor, koji graniči s poljem vidljivog prostora, a koji promatrač zamišlja.

NADEKSPONIRANJE

Fotografija je nadeksponirana ako je previše osvijetljena te se doima blijedom ili izbljedjelom. Koristi se i termin „spržena“.

PERSPEKTIVA

Umijeće prikaza predmeta na ravnoj površini tako da se odađe dojam prirodnog pogleda.

TEKSTURA

Površinska kvaliteta fotografije povezana s njezinim materijalom, a koja se odnosi na osjetilnu percepciju fotografije.

PODEKSPONIRANJE

Fotografija je podeksponirana ako nije bilo dovoljno svjetlosti do točke u kojoj gotovo da i nema dubine, a boje su vrlo tamne ili je kontrast zanemariv.

ŠIROKI KUT

Širokokutni objektiv ima kratku fokalnu duljinu. Ima nekoliko uporaba, no najčešće se koristi za panoramske snimke jer pruža široki kut gledanja. Kod fotografija snimljenih širokokutnim objektivom vidne ravnine naizgled su udaljenije.

ZOOM

Optička kretnja koja naizgled približava (zoom in) ili udaljava (zoom out) subjekt promatraču.

PR!MJER SAT!:

ZAJEDN!ČKA ANAL!ZA FOTOGRAF!JA

Ciljevi aktivnosti

Ciljevi ove aktivnosti, nakon koje slijedi zajedničko analiziranje, jesu omogućiti djeci, odnosno tinejdžerima da uspješno slijede sljedeća četiri uzastopna koraka:

- **izrazite** ono što osjećate dok gledate fotografije (percepcija/prva konotacija);
- **izradite** potpun opis fotografije (denotacija);
- **povežite** svoje osjećaje s upotrijebljenim označiteljima (interpretacija/druga razina konotacije); i
- **usporedite** svoju interpretaciju s tuđima (istraživanje višeznačnosti).

Radionica na temu analiziranja fotografije omogućuje djeci i tinejdžerima:

- razvoj dubinskog, linearnog i zadanog oblika inteligencije i pamćenja prilikom gledanja fotografija te učenje
- kontroliranja impulzivnih reakcija na zadani vizualni podražaj.

Vještine koje se uvježbavaju:

- jasno izražavanje i uporaba prikladnog jezika u govoru,
- promatranje i opisivanje s ciljem analize podataka,
- raspravljanje, propitivanje, obrana stava i
- uporaba kritičkog mišljenja kod analize i procesuiranja informacija.

NEKOLIKO NAPUTAKA

IZLAGANJE FOTOGRAFIJA

Predlažemo vam da fotografije izložite na ploči jednu za drugom otisnute na papiru A3 formata (ili ih prikažite na ekranu). Prikaz fotografija na ekranu ima bolji učinak kod „vođene“ analize u odnosu na rad s fotografijom na papiru. Uporaba projektora također omogućuje voditelju da odredi vrijeme potrebno za promatranje vizualnog podražaja te vrijeme za promišljanje.

Tiskanje svih fotografija na papir A3 formata omogućuje istovremeno izlaganje nekoliko fotografija, što je dobar izbor želite li povesti učenike u komparativnu analizu ili traženje sličnih tematskih elemenata na različitim fotografijama.

UPUTE

Odgojno-obrazovni djelatnik, odnosno voditelj daje upute koje slijede jedna iz druge. Članovi skupine slijede upute i bilježe svoje misli prije prijelaza na sljedeće korake gore predstavljenim redoslijedom.

PRIMJER SATA 1

Primjer sata radimo s fotografijom Olmo Calva.

Za mlađu djecu savjetuje se početi s fazom manipulacije kako bi učenici bolje razumijeli sliku.

1. PROMOTRITE FOTOGRAFIJU (u drugačijem okviru)

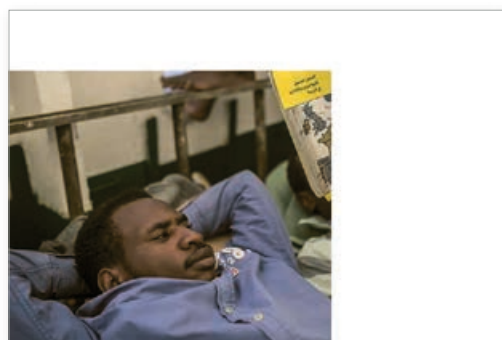
- **Pokažite** suženu fotografiju grupi na 10 sekundi bez posebnih instrukcija osim da budu skoncentrirani i tihi.
- **Zamolite** djecu da razmisle o utisku koji je ova fotografija ostavila na njih ili o tome o čemu su razmišljali dok su je gledali, ali u tišini bez komentiranja s ostalima.
- **Za to vrijeme, vi podijelite** djeci primjerke fotografije otisnute u A3 formatu onako kako ste je prikazali te ostavite bjeline oko okvira.

2. ZAMISLITE ONO ŠTO NIJE PRIKAZANO U KADRU

- **Zamolite djecu da nacrtaju ono što su zamislili** da se nalazi u bjelinama koje okružuju fotografiju te pokažite kako su određeni elementi odrezani okvirom te im recite da mogu započeti svoj crtež na granicama otisnute fotografije.
- **Za to vrijeme, priđite svakom djetetu i zabilježite njihove pojedinačne dojmove** pri prvom pogledu na fotografiju (primjerice, na poledinu njihova primjerka).

3. RASPRAVA

- **Prikažite dovršene crteže** na ploči. Usporedite. Istaknite sličnosti i razlike
- **Naglas pročitajte tumačenje** svakog pojedinog djeteta.

4. IZGRADI INTERPRETACIJU

- **Omogućite svakom djetetu da potkrijepe** značenje koje su podijelili s grupom na način da navedu jedan ili više elemenata s fotografije, kao i one koje su sami dodali na crtežu koristeći izraze kao što je „U meni se pobudio taj i taj osjećaj zbog tog i tog elementa“

Na primjer:

“*Mislio sam da je ovaj čovjek zainteresiran za Europu zbog karte na knjizi.*”

„*Osjetio sam čovjekovu zabrinutost zbog njegovog izraza lica.*“

“*Mislio sam da čovjek odmara zbog toga što leži na krevetu*“

Sada je vrijeme da razgovarate u grupi.

- **Razgovarajte** o razlikama u interpretaciji koje su se pojavile. Zašto su se neki fokusirali na jedan dio, a neki na drugi? (primjerice neki su vidjeli čovjeka koji odmara/drugi su primjetili teške životne uvjete zbog njegovog izraza lica).

5. FOTOGRAFIJA U IZVORNOM KADRU

- **Prikažite izvornu fotografiju** te sve ono što je zaista prikazano na snimku kao i ono što su djeca mogla zamisliti.
- **Identificirajte pojedinosti** koje odaju nešto o onomu što se nije vidjelo (primjerice: priručnik o Europi preveden na nekoliko jezika, kružni prozorčić u pozadini, muškarci u tijesnom prostoru) te zbog kojih se daje naslutiti što se nalazi izvan kadra.
- **Zatim izložite** naziv fotografije i ime fotografa (**Sredozemno more** Olmo Calva). Smjestite snimak u mjesto i vrijeme kada je nastao (Sredozemno more, ljeto 2018.). **Osmislite hipoteze** o stvaranju fotografije.

6. ANALIZIRAJTE ŠTO FOTOGRAF KAZUJE OVOM SLIKOM

Dokument na stranici 33. omogućuje vam usporedbu načina na koji je fotografija percipirana i doživljena s informacijama koje je fotograf dao o tome kako je snimljena te svojim namjerama.

Sudionici će uvidjeti da, kada se ukloni iz konteksta, slika može preuzeti svakojaka značenja ovisno o kulturnom okruženju i vremenskom razdoblju u kojemu živi promatrač.

PRIMJER SATA 2

Nudimo nekoliko primjera vezanih za fotografiju **Olmo Calva** "Sredozemno more".

1. IZRAZI OSJEĆAJE

- **Pokažite fotografiju skupini na 10-15 sekundi bez ikakvih uputa, osim da se stišaju i obrate pažnju..**
- **Zamolite mlade da zapišu:**
 - jednu stvar koja se ističe na fotografiji i
 - kakav dojam fotografija ostavlja, odnosno kako se osjećaju dok je gledaju.

Ovo je važan korak koji mladima omogućuje da izbjegnu kopiranje nečega što je netko drugi već rekao u prethodnoj fazi.

Potencijalni odgovori:

- Ovi ljudi su zainteresirani za Europu.
- Briga za budućnost.
- Ljudi odmaraju na krevetu.

Rasprava

Na ploči rasporedite odgovore u dva stupca, jedan pod naslovom Osjećaji, a drugi Opis. Prihvatite sve odgovore bez ikakvih komentara. U ovom prvom koraku nema rasprave.

U tablici s primjerima prikazanoj niže primijetiti ćete da su opisni elementi navedeni pored osjećaja koji idu uz njih. Sada ih zabilježite onim redoslijedom kojim su rečeni. (Kasnije ćete ih spojiti, što se objašnjava u trećem koraku.)

Osjećaji

Ljudi zainteresirani za Europu..

Briga za budućnost..

Ljudi odmaraju.

Oni su izbjeglice iz Afrike.

...

Opis

Ime knjige: 'Europa'

Ljudi leže na krevetu..

Brodski prozor u pozadini.

...

2. OPIŠITE FOTOGRAFIJU

Vizualni elementi:

- U prvom planu
Je čovjek afričkog podrijetla,
Koji gleda prema desnom kutu slike;
Druga osoba je skrivena iza otvorene knjige na kojoj
možemo vidjeti naslov na tri jezika,
on which we can read the title in three languages,
- U pozadini vidimo nogu treće osobe i brodski prozor.

Linije i oblici:

- lice i knjiga su na dijagonali koja odvaja prvi plan od pozadine.

Kako su osobe smještene u okviru fotografije:

- Muškarci su stisnuti.

Dubina:

- Fotografija prenosi informacije u prvom planu i u pozadini.

● Ponovno pokažite fotografiju

- Provjerite jesu li svi opisni elementi **prisutni** (svi oni koje su naveli članovi skupine). Unesite ispravke i izbrišite s popisa sve ono što se ne pojavljuje na fotografiji
- **Dovršite kolonu Opis** dodajući elemente koje niste još spomenuli (primjerice prijevod na engleski, arapski i francuski)
Koristeći različite boje, zamolite učenike da razlikuju:
 - Vizualne elemente (izraz lica) uključujući simbole (riječi);
 - Osvjetljenje, kontrast;
 - Linije i oblici;
 - Gdje se elementi nalaze u okviru (gore/dolje, lijevo/desno);
 - Dubina polja (primjerice na fotografiji Marine Kelave 'Sanjam grad za bicikle' velika dubina polja pojačava dojam velikog broja podignutih bicikala);
 - Što je u fokusu, što nije fokusirano (primjerice na fotografiji 'Spremna za polazak' kuće u pozadini nisu čiste čime se djevojčica dodatno ističe)
- **Pogled iz daljine/pogled iz blizine**
Pitajte učenike mogu li se svi promatrani elementi opisati iz daljine.
- **Identificiraj dodatne elemente**
Na nekim fotografijama bilo bi važno da promotrimo:
 - slike unutar slika: grafiti, fotografije itd. (primjerice grafiti u pozadini fotografije Lijep/a za Pride).

3. IZGRADI INTERPRETACIJU

Zamolite svakog pojedinca neka opravda i izloži argumente za mišljenje koje su podijelili s grupom (navedeno u stupcu Osjećaji) navodom jednoga ili više elemenata s fotografije

- Potaknite grupu na spajanje, jedan po jedan, elemenata u stupcu Osjećaji s onima u stupcu Opis koristeći izraze kao što je „U meni se pobudio taj i taj osjećaj zbog tog i tog elementa“. Neka elemente u različitim stupcima spoje strelicama.

Primjerice:

“Osjetio sam da je muškarac zabrinut zbog njegova izraza lica.”

“Mislio sam da čovjek odmara zbog toga što leži na krevetu.”

“Mislio sam da su ovi muškarci izbjeglice koji žele doći u Europu zbog naslova knjige.”

Sada možete zamoliti mlade da „ispričaju priču temeljenu na elementima na fotografiji koji su njima znakoviti“

Sada je trenutak za raspravu na razini skupine te objedinjenje različitih Poruka fotografije.

- Ako je moguće, **skrenite pažnju** na višeznačnost koja se pojavila pri prvom promatranju fotografije (one koji su protumačili subjekte kao zatočene/one koji su se usredotočili na nadu s druge strane bodljikave žice).
- **Naglasite** da nismo svi imali isto tumačenje jer smo se, u neposrednom sjećanju na fotografiju, na jedan element fotografije usredotočili više nego na ostale.
- **Istaknite**, ako se to odnosi na određene fotografije, da jedan element može biti toliko snažan da vodi k jednoglasno prihvaćenoj interpretaciji. Na takvu neupitnu poruku obično ciljaju oglašivači kod osmišljanja svojih radova.
- **Zatim izložite** naziv fotografije i ime fotografa (**Sredozemno more Olma Calva**). **Smjestite** snimak u mjesto i vrijeme kada je nastao (Sredozemno more, srpanj 2018.). **Osmislite hipoteze** o stvaranju fotografije.

4. PRIMJER VJEŽBE: PROMJENA KADRA

- Prekrijte dio prizora te ga prikažite iz drugačijeg kadra ili prikažite samo jedan detalj.
- Zatim mladima postavite pitanje: Koji okvir odgovara kojemu tumačenju?

(Kadar 1 naglašava muškarca, pitamo se o njegovim mislima; kadar 2 naglašava cilj putovanja i tijesan prostor)

Objasnite da se svakim kadrom postavlja vidljivi prostor koji je prikazan i prostor izvan kadra koji nije prikazan (ali koji svatko od nas zamišlja).

1

2

5. ANALIZIRAJTE ŠTO FOTOGRAF KAZUJE OVOM SLIKOM

Dokument na [stranici 33](#). omogućuje vam usporedbu načina na koji je fotografija percipirana i doživljena s informacijama koje je fotograf dao o tome kako je snimljena te svojim namjerama.

Sudionici će uvidjeti da, kada se ukloni iz konteksta, slika može preuzeti svakojaka značenja ovisno o kulturnom okružju i vremenskom razdoblju u kojemu živi promatrač.

Primjere aktivnosti sastavio jey Yves Bon from the Rhône-Alpes Ligue de l'enseignement.

Podrška za analizu slika

PR!KAZ!VANJE FOTOGRAF!JA

Photo Reference: Photo 1

Photo credit: Magda „Bronka” Braniewska

Photo Reference: Photo 2
Photo credit: David Sypniewski

Photo Reference: Photo 3

Photo credit: Agence Tendence Floue – Jérôme Brézillon

Photo Reference: Photo 4
Photo credit: Nadia Raymond

Photo Reference: Photo 5
Photo credit: Olmo Calvo

Photo Reference: Photo 6
Photo credit: Olmo Calvo

Photo Reference: Photo 7
Photo credit: Marina Kelava

Photo Reference: Photo 8
Photo credit: Ivan Maričić

Podrška za tumačenje slika

PR!MJER SATA: RAD!ON!CA FOTOGRAF!JE

Primjer tijeka radionice fotografije za djecu i mlade:

U svakom kvadratiću predstavljeni su samo neki od mnogih mogućih odgovora.

1. FOTOGRAFIJE I ČITANJE FOTOGRAFIJA

- **Predstavite fotografije** različitih fotografa

- **Analiza fotografija: što vidim, što osjećam**

(vidi „Zajedničko analiziranje fotografija“, stranica 38.).

Možete predložiti da se svi usredotoče na ljudske elemente na predstavljenim fotografijama.

Mladi će saznati koju će temu istraživati i kako će predstaviti svoje radove (na izložbi, projekcijom na velikom platnu, itd.).

2. KAKO KORISTITI FOTOAPARAT

- **Objasnite** kako se služiti fotoaparatom i osnovna pravila kadriranja i kompozicije. Naglasite koliko je osjetljiva tema načina pristupa subjektu.

Na kraju sata, svakom sudioniku dajte fotoaparat koji će biti kod njih jedan tjedan te kojim će zabilježiti 20 fotografija na zadanu temu (primjerice: suživot).

PRVI NIZ SNIMAKA

Ovisno o broju fotoaparata koje imate na raspolaganju, ovo može potrajati nekoliko tjedana.

Da biste izbjegli pad zanimanja, pokušajte ograničiti potrebno vrijeme na jedan mjesec.

To znači da će vam trebati najmanje jedan fotoaparat na četiri sudionika.

3. PREDSTAVLJANJE I ANALIZA PRVIH REZULTATA

- **Grupno predstavljanje** se upriličuje čim se vrate svi fotoaparati te se tada projiciraju snimljene fotografije.
- U analizi se osobito usredotočite na odabir vremena i prostora.
-
- **Svi su pozvani dati mišljenje** o radovima svojih suučenika i izraziti osjećaje o viđenom.

Drugi sat analiziranja fotografija

Savjetujemo vam da drugi sat analiziranja fotografija održite nakon što su svi sudionici snimili prvi niz fotografija s ciljem boljeg povezivanja teorije i prakse.

- **Usredotočite** se na one elemente kojima se može bolje upravljati prilikom snimanja (osvjetljenje, kontrast, linije i oblici, žarišta, postavljanje unutar kadra, itd.).
- **Objasnite** da su svi ti elementi (katkad namjerni, katkad nehotečni) ključni čimbenici pri čitanju i analizi fotografije.
- **Dajte** savjet za buduće fotografije.
Radovi se mogu strukturirati individualno, s odabranim podtemama za dublje istraživanje ideja koje se pojavljuju na prvim slikama.

4. IZGRADITE VLASTITU SLIKU

DRUGI NIZ SNIMAKA

Svaki sudionik dobiva fotoaparata na još osam dana te snima 20 novih fotografija. Do kraja radionice, svatko od njih snimit će 40 fotografija.

Analiza fotografija i prvi odabir

- **Grupno predstavljanje** se upriličuje čim se vrate svi fotoaparati te se tada projiciraju snimljene fotografije.
- U analizi se osobito usredotočite na odabir vremena i prostora.
- **Svi su pozvani dati mišljenje** o radovima svojih suučenika i izraziti osjećaje o viđenom.
- **Istaknite fotografije** koje su izazvale najsnažnije osjećaje.
Učenicima se predstavlja perspektiva njihovih suučenika. Skupina raspravlja o različitim osjećajima koji su se pobudili.
- **Raspravite** te se dogovorite koje fotografije bi trebale ući u prvi grupni odabir.

5. ODABIR PREZENTACIJE ZA JAVNOST

Voditelj skupine (odrasla osoba) odgovoran je za konačni odabir pri čemu uzima u obzir mišljenja mladih. Sat koji slijedi posvećen je objašnjenju umjetničkih odbira.

Izlaganje dovršenih radova

Upriličite izložbu na kojoj ćete vanjskoj publici prikazati kako su mladi istraživali osjećaje svojih vršnjaka i odraslih.

ŠTO JE TO RADIONICA PISANJA?

Ligue de l'Enseignement promiče umjetničko obrazovanje temeljeno na umjetničkim i kulturnim djelatnostima osmišljenima s ciljem jamstva cjeloživotne neovisnosti. Praksa čitanja i pisanja temelji se na jednom ključnom pitanju: dekonstrukciji simbola koji oblikuju društvo.

Radionice pisanja prostor su na kojemu se spajaju amateri i profesionalci u načelu razmjene između pojedinca i skupine, osobnim gledištem svakog pojedinca te univerzalne naravi kulturnog pristupa.

Radionice pisanja omogućuju ljudima:

- ▲ pristup imaginarnom prostoru kroz rad koji aktivira emocije i stvaralačku sposobnost spisatelja,
- ▲ spoj s književnošću kroz upoznavanje s književnim djelima i autorima,
- ▲ iskustvo stvaralačkog procesa sa svim popratnim rizicima i užitcima te
- ▲ izgradnju bliskog odnosa s književnošću kroz užitak čitanja i pisanja.

VOĐENJE AKTIVNOSTI PISANJA S MLADIMA

Postoji bezbroj načina kako pružiti podršku djeci i mladima kroz vježbe pisanja.

Na stranici 55. naći ćete vodič pod nazivom Što je radionica pisanja? koji je izradila skupina Ligue de l'Enseignement koja je radila na toj temi.

1 Zadani okvir

„Imajte povjerenja jedni u druge i uzmite u obzir nedostatak znanja te osjećaje nelagode i srama kao neočekivane resurse. Imaginacija je nešto što cijelo čovječanstvo dijeli.

Nikada se ne smanjuje, nikada se ne koristi riječima nemogućnosti: blokade su zamišljeni čvorovi. Moramo zaboraviti stav temeljen na volji.

Pisanje je ponajprije rad s i na vlastitim slabostima. Od ključne je važnosti odati zasluge sudionicima, tkogod oni bili, podariti im bratstvo (što su teže situacije s kojima se suočavaju, to je veća potreba za empatijom). Uvijek moramo velikodušno dijeliti ohrabrenje, podršku i odobravanje, osobito kada je riječ o radovima najmlađih, koje bi oni trebali shvatiti kao jednostavan čin otkrića.

Nikada ne donosite vrijednosne sudove, nikada ne izričite negativnu kritiku, nikada se prema najmlađim spisateljima ne odnosite s nestrpljivošću i sa stavom moralne nadmoći.“

Hubert Haddad, izvadak iz *Six Principes Majeurs en Prélude, Principe V*, u *Le Nouveau Magasin d'Écriture*, Ed Zulma, 2006.

Unutar aktivnosti „p.s. Pokrenimo solidarnost!“, radionica pisanja prati sljedeća načela:

- ▲ **Pisanje ima svoj kontekst:** ono je aktivnost koja mora sadržavati rasprave o relevantnim temama prije početka samog čina pisanja.
- ▲ **Pisanje ima svoja obilježja:** vezano je uz fotografiju koja daje temelj i potporu za tekst koji je nadahnula.
- ▲ **Pisanje ima svoju publiku:** tekst ima zamišljenog čitatelja, što je jedan od najvažnijih kriterija koji potiču nekoga na stvaranje pisanog djela.
- ▲ **Mladi spisatelji moraju imati mogućnost izbora:** istinsko ulaganje u sebe nemoguće je bez mogućnosti izbora kao što je odabir fotografije o kojoj će se pisati ili odabir spisateljske forme itd.
- ▲ **Pisanje mora biti kreativno:** mora biti potpuno odvojeno od radova za školu te se stoga ne smije ocjenjivati
- ▲ **Pisanje se uvijek može mijenjati:** prva verzija gotovo nikada nije najbolja. Međutim, u određenom trenutku spisatelj mora odlučiti da je vrijeme da stane s radom.
- ▲ **Kolektivna čitanja radnih verzija ili dovršenih tekstova doprinosi rastu kvalitete napisanog: važno je strogo odvojiti čitanja.** Tijekom davanja komentara svi sudionici moraju biti zaštićeni. Također je to prilika da se sudionike obrazuje o kritičkoj raspravi i procjeni.

2 Pisanje i fotografija

Okvir „p.s. Pokreni solidarnost!“ sadrži aktivnosti pisanja temeljene na fotografijama. Te fotografije jednostavan su alat koji služi kao poticaj pisanja. Većina ljudi upoznata je s jezikom fotografije. Fotografija nam se obraća. Pomaže sudioniku da pronađe svoje riječi aktivacijom njegove mašte. Može se opisati. Istodobno pobuđuje osjećaje i sjećanja.

Poziva nas na razmatranje implicitnog, onoga što je izvan kadra. Ove odskočne daske za priče, imaginaciju i pisanje mogu se stvoriti za svaku odabranu fotografiju:

- opišite sliku nekomu tko je nije vidio,
- zamislite što je osobu s fotografije dovelo ovamo,
- zamislite što je osoba s fotografije doživljavala onoga dana kada je fotografija snimljena,
- zamislite što se odvija izvan okvira fotografije,
- opišite lica osoba s fotografije,
- osmislite naslov fotografije,
- opišite prizor, usredotočivši se uglavnom na boje,
- zamislite razgovor osobe s fotografije s nekim izvan okvira fotografije,
- zamislite razgovor osobe s fotografije s fotografom,
- zamislite kako stvari izgledaju iz gledišta nekog predmeta s fotografije te
- zamislite o čemu sanja osoba s fotografije.

3 Igra riječima

S ciljem kidanja okova imaginacije i nadahnuća spisateljima te jačanja stvaralačkog duha, korisno je održati jedan ili više sati igre riječima.

Pisanje s ciljem izazivanja osjećaja jest izazov jer se naslanja na stvaralački proces koji u idealnom slučaju uzima u obzir stil, formu i emocionalni intenzitet izražaja.

Za poticaj pisanju, kako bi se izbjeglo pisanje od nule, često je jednostavnije unaprijed postaviti granice koje zahtijevaju da tekst ima određeni oblik te omogućuju spisateljima da se poigraju s načinom izražavanja unutar zadanog okvira.

4 Pisanje haiku pjesama

Pisanje haiku pjesama iskustvo je koje obogaćuje pojedinca **na putu prema književnom pisanju.** Istodobno potiče imaginaciju i pisanje.

Na sljedećoj stranici predstavljena je jednostavna radionica kojom djecu vodimo kroz pisanje pjesama.

PR!MJER HA!KU PJESME

Haiku je stroga pjesnička forma porijeklom iz Japana sa snažnom simboličkom sastavnicom. To je iznimno kratka pjesma čiji je cilj izraziti prolaznost života.

Pozadina

U okviru poticaja za pisanje na koje smo ovdje usredotočeni, cilj je postići duh haiku pjesme, književnog oblika iznimno suptilnog u prozodiji te osjećajnog u progresiji.

- Zamolimo djecu da se prisjete nekog trenutka u kojemu su iskusili pravu emociju. Radi teme o kojoj raspravljamo, taj bi osjećaj na neki način trebao biti povezan s temom solidarnosti i fotografijom koju će tekst popratiti.
- Nakon što odrede osjećaj, vrijeme je za pisanje. Haiku se nikada ne piše isprva. Napiše se jednom pa drugi put, nakon toga doradi, zatim ispuni cijelim nizom osjećaja (tuga, radost, srdžba, itd.). Haiku nerijeko svjedoči o viđenju života bez ikakvih sugestija, bez ikakvih viškova.

Forma

Za puriste, haiku:

- sadrži 17 slogova raspoređena u tri kratka stiha od pet, sedam i pet slogova (*možemo zadržati taj ritam „kratki, dugi, kratki“ te si uzeti malo pjesničke slobode s brojem slogova*),
- •izbjegava rimu,
- obično započinje panoramom, a završava detaljem; ključ haiku pjesme nerijetko se nalazi u posljednjem stihu s najjačom emocijom,
- uvijek sadrži jednu riječ (kigo) koja se odnosi na prirodu ili neku ključnu riječ o jednome od četiri godišnja doba,
- oslanja se na svih pet osjeta,
- ima vrlo jednostavan i jasan stil: bez objašnjenja, s vrlo malo članova i priloga,
- piše se u sadašnjem vremenu,
- svaki stih započinje velikim početnim slovom i
- izbjegava interpunkciju.

Primjeri

Sve male skupine
Čaplje na nebu
Jesenji suton

Ryokan (japanski pjesnik, 1758-1831)

Vjetar
Oklijevajući
Povuče dim cigarete

Paul Éluard (1895-1952)

Primjer haiku pjesama koje su napisala djeca u sklopu ove aktivnosti

Zimsko jutro
Dvije sjenice bore se
Za maslac
(učenik iz CM2)

Jastučić za igle
I bez igre
Život djece robova
(Issa, Valence)

Ljepota u košari
Crnilo sljedećeg dana
Je došlo
(učenik iz CM2)

Boja ljudskog bića
Ne odlučuje
O dubini prijateljstva
(Tiphaine, 13 godina)

Trudnica
Traži novac u snijegu
Autobus čeka
(Eddie Garnier)

Hirošima ujesen
Najednom zalazak sunca
Boje krvi
(Sasaki Toshimitou)

Zimi se znoji
Nosi pretešku torbu
Posla za Afrikance
(Aïcha)

O prljavu pregaču
Djevojčica briše ruku
Kojom se rukavala sa strancem
(T.B.)

Podajte svijetu
Krhki mir
Omotan u svilene plahte
(Aude)

Sretnici poput Borisa
Koji nasmijaše
Djecu iz drugih zemalja
(Manon)

PR!MJER S!T!A:

R!D!●N!C! P!S!N!J!A

Ciljevi radionice pisanja

Ako riskiramo i pokušamo prihvatiti činjenicu da svi možemo biti kreativni, tada već šaljemo poruku solidarnosti.

U jednoj radionici ispunjavamo dva glavna cilja suvremenog odgoja i obrazovanja: građanski odgoj i obrazovanje te umjetničko obrazovanje i kulturno iskustvo o drugome. Stoga je ona ujedno književna aktivnost i građansko djelovanje jer uključuje stvaranje pisanog/pjesničkog djela za nepoznatu sobu u obliku odjeka fotografije koja je sama po sebi već simbol različitosti u našem društvu. Ova radionica omogućuje sudionicima da istraže vlastite predrasude i stajališta o migraciji, mladima, obitelji, invaliditetu, međugeneracijskim odnosima itd.

Sljedeća radionica skladno se uklapa u općenite ciljeve projekta: promišljanje rasizma, diskriminacije, stava prema drugima, itd. te pomaže sudionicima otkriti užitak i moć pisanja te izazivanja emocionalne reakcije kod primatelja.

Pokrenimo solidarnost znači da smo svjesni da je naše postojanje nemoguće bez drugih, da nas sve međusobno povezuje golema mreža zahvaljujući kojoj se stvara sposobnost suživota, da svi mi svakodnevno izrađujemo tkanje sastavljeno od niti gesta, djela, razgovora, onoga što pišemo, kako promatramo jedni druge...

RADIONICA 1

MATERIJALI

- nekoliko pjesama, početni stihovi
- ljepljiva traka ili ljepilo
- papir A4 formata, trakice od papira.

SLIJED

Promotri

Fotografije koje nam prikazuju djelić raznolikosti našega svijeta. Promotrite ih i na komadić papira zapišite po jednu riječ koja vam pada na pamet za svaku fotografiju. (Na kraju će svatko imati devet riječi.)

Potraži nadahnuće

Uvijek promatramo kroz vizir onoga što nam je poznato, što smo iskusili, uz pomoć onoga što su nam predale starije generacije, onoga što nam je dala naša kultura. Pjesnici pišu o bratstvu, miru, nadi, revoluciji, boli i sličnim stvarima. Upravo oni pomoći će nam da skujemo vlastiti stav o svoj toj raznolikosti.

- Prepisat ćete izraze i kratke poetske fraze koje ćete dodijeliti fotografiji po vlastitom izboru. Prije toga, uzet ćete komad praznoga papira koji ćete iskomadati na trakice te trakice spajati s fotografijama.
- Ovaj dio vježbe je gotov kada se uz svaku od fotografija poveže pet komadića papira.

Otkrij poveznice

- Odaberite fotografiju i pronađite trakicu na kojoj ste o njoj napisali svoju riječ
- Na sredinu papira zalijepite rubove pet komadića papira.
- Koristeći asocijacije, sjetite se riječi koja povezuje vašu riječ sa svakom od riječi na ostalim trakicama.
- Za svaku od tih pet riječi, domislite se još dvije ponovno se koristeći poveznicama, a zatim još tri imajući u vidu obilježja riječi.

Primjer: Obilježja riječi „raznolikost“ navode nas na sljedeće riječi: različitost, prazno, razno, glasno, basna, san, dan, dlan, itd.

Napiši prvu verziju

- Sada ste već na rubu izrade teksta. Sve što sada trebate jest iz tih postojećih materijala stvoriti tekstualni oblik (izraze i riječi). Koristeći što više prikupljenih materijala te uz dodavanje što je manje moguće osim riječi koje će ih povezivati, napišite prvu verziju povezanu sa središnjom riječi, ali bez uporabe te riječi.
- Za to imate 10 minuta. (Ovo je najavljeni vremenski okvir, no voditelj može produžiti vrijeme za pisanje jer je ipak najvažnije da svaka osoba napiše nešto.)

Tekst ne bi trebao biti duži od jedne stranice A4 formata (ali možete upotrijebiti i formate A5 ili A6). Pronađite početni stih kojim ćete započeti...

Prikaži

Postavite tekstove na ploču. Pročitat ćete ih dobronamjerno i u njima potražiti poveznice, nešto zajedničko. Pritom se poslužite riječima na svojoj trakici i svojom zbirkom pjesama.

- Pročitajte tekst i pridodajte mu jednu od sedam riječi preostalih na vašem papiriću. Na drugi papirić prepisite neki izraz koji vam se svidio, koji kao da se obraća baš vama, koji odgovara vašem tekstu
- Ponovite postupak sve dok ne smjestite sve riječi i ne prepisete isti broj izraza.

Napomena: kada tekst ima sedam riječi, ne smijete mu dodavati nove.

Proširi

- Spustite s ploče svoj tekst i pripadajuće mu riječi.
- Od popratnih riječi odaberite jednu koja naizgled najmanje odgovara vašem tekstu.
- Napravite dva popisa od tri riječi koristeći asocijacije za prvi i značenje riječi za drugi.
(vidi korak 5).

Sjeti se publike

- Sjetite se nekoga tko vam je blizak (roditelj, prijatelj) ili javne osobe kojoj biste voljeli posvetiti tekst.
- Unesite izmjene i nove materijale (riječi i izraze koje ste uzeli). Dodajte, uklonite, prebacite, preinačite... Imajte na umu osobu kojoj ste posvetili svoj tekst (koju ne biste trebali imenovati).

Pošalji

- Prepisite tekst na razglednicu, pri čemu obratite pažnju na čitljivost, prezentaciju, točnost, itd.
- Pošaljite je ... najprije sudionicima.
- Zatim nepoznatom primatelju.

Slušaj

- Poslušaj vlastiti tekst. Svatko će nasumce izvući jedan tekst, pripremiti se te ga pročitati s ciljem da svi ostali uživaju u tome.

Analiziraj

- Analizirajte konkretne aktivnosti, kao što je filmska radionica; što ste doznali, shvatili, na čemu ste radili za trajanja ove radionice pisanja; kako ste se osjećali, kada ste se tako osjećali, itd.

RADIONICA 2 VARIJACIJA: ZID SOLIDARNOSTI

MATERIJALI

- mnoštvo pjesama
- ljepljiva traka ili ljepilo
- papir A4 formata,
- trakice od papira,
- paper strips,
- početni stihovi,
- projektna vizualna pomagala i kartice (nekoliko više od broja sudionika)
(a few more than the number of participants).

SLIJED

Konstruirajte

- Postavite šest vizualnih pomagala uz dva prazna papira. Svaki list presavijte na četiri dijela (time ćete dobiti 48 kvadratića, „cigle“ u zidu).
- Koristeći asocijacije, popunite svaki list prema sljedećim smjernicama: svaka cigla mora sadržavati najmanje jednu riječ. Pročitajte ostale riječi dok napredujete kako vam se ne bi ponavljale.

Prisvojite

- Pročitajte, pogledajte, odaberite... jednu od šest fotografija (zajedno s pripadajućim vizualnim pomagalima) i na donji list zapišite riječ koja nedostaje, neku koja vam je važna, a još nije navedena. Zapišite je na dlan i na taj način prisvojite (ona je dio vas, vaš unutarnji prostor, vaša obveza, vaš san, vaša pobuna..).

Is crtajte obris

- Is crtajte obris svojega dlana na novom listu papira.
- Na kraju svakog prsta (kod nokta) asocijacijama dodite do i zapišite riječi povezane s onom zapisanom na vašemu dlanu.
- Zatim ispružite prste te u svaki od njih zapišite još po najmanje tri riječi uz onu koju ste zapisali na sam vrh. Između riječi ostavite dovoljno mjesta da zapišete još nešto. Pazite da nikomu ne pokažete riječ koju ste zapisali na dlan.

Poradite na središnjoj riječi

...onoj zapisanoj na vašemu dlanu, no sada se posvetite obilježjima te riječi te potražite riječi koje joj odgovaraju na temelj slova, glasova i broja slogova.

Primjer:

S riječju „ruka“ rimuje se: buka, muka, tuka, kuka, luka, štuka, itd. Navedite desetak riječi.

Priskoči u pomoć; ne pišemo sami za sebe zatvoreni u visokoj nedodirljivoj kuli...

Potrebni su nam drugi (vršnjaci koji zajedno s nama proživljavaju pustolovinu ove radionice i spisatelji koji su tu bili prije nas), njihova gledišta, kultura i književnost koju stvaraju. Stoga ćemo i mi pomoći drugima.

- Prosljedite dlan osobi slijeva koja će zapisati (ponuditi) riječ u prstu, a do koje je došla ili asocijacijama (igra značenja) ili obilježjima riječi (igrom zvukova).

Razmijenite kulturno iskustvo; ne pišemo sami za sebe zatvoreni u visokoj nedodirljivoj kuli...

- Podijelite književne tekstove. (Primjerice, tekstove različitih autora napisane raznim stilovima. Planirajte ih oko 40 za skupinu od 20 sudionika.) Podijelite ih svim sudionicima.
- Svaki član skupine pronalazi pet izraza iz pet različitih tekstova (skupinu riječi ne dužu od retka) koji kao da im se obraćaju, koji kao da se odnose na njihovu riječ (onu zapisanu na dlanu) i fotografiju.
- Zapišite te nađene stihove na pet trakica papira.
- Svaka osoba zatim bira tri od pet poetskih izraza koje se dobro uklapaju u riječi zapisane na nacrtanim vršcima prstiju te ih pripajaju odgovarajućim prstima.
- Preostala dva izraza ćemo pokloniti: jedan osobi slijeva, drugi osobi nama s desna. Nakon što primite svoja dva dara, pripojite ih preostalim prstima.

Podijeli zid

- Izrežite 6 x 8 cigli (48) svojega zida te ih podijelite među sudionicima.
- Osmišljanje poetskih izraza: Svaka osoba, nadahnuta književnim svijetom, osmišljava pet poetskih izraza koristeći riječi na papirnatom dlanu.

Napomena: ne koristiti riječ zapisanu na dlanu.

Složi

- Sada ste već na rubu izrade teksta. Sve što sada trebate jest od tih postojećih materijala stvoriti tekstualni oblik (izraze i riječi) isprepletanjem ovih životnih niti. Koristeći što više prikupljenih materijala, što više nagomilanih zaliha te uz dodavanje što je manje moguće osim riječi koje će ih povezivati, napišite prvu verziju povezanu sa središnjom riječi, ali bez uporabe te riječi.
- Ispišite početni stih ili redak kojime ćete započeti svoj tekst.
- Za to imate 10 minuta. (Ovo je najavljeni vremenski okvir, no voditelj može produžiti vrijeme za pisanje jer je ipak najvažnije da svaka osoba napiše nešto.) Tekst ne bi trebao biti duži od jedne stranice A4 formata (ali možete upotrijebiti i A5 ili A6 format).

Živi bratstvo

Katkad nam put prema bratstvu prepriječ čimjenica da je ono što vidimo samo jedan dio druge osobe (njezin izgled), samo jedan sloj svega onoga što ta osoba jest. Nerijetko se ni ne potrudimo doznati više o toj osobi. Sada ćemo se potruditi to učiniti.

Svaka osoba prekrije dio svojega teksta te proslijedi taj napola skriven tekst. Ostali će pisati u praznine, popuniti ih retcima, stihovima i slično.

Ispravi

- Nakon što vam se vaš papir vrati, pregledajte novi materijal, koji će vjerojatno biti iznenađujuć odmak u odnosu na vaš originalni tekst.
- Nakon odabira potencijalnog primatelja (sjetite se osobe s kojom ste bliski, poput roditelja ili prijatelja ili odaberite javnu osobu kojoj biste voljeli poslati/posvetiti svoj tekst), upotrijebit ćete novi materijal te napisati novu pjesmovnu poruku, tekst u prvom i drugom licu koji ćete zapisati na razglednicu. Prilikom unošenja ispravaka, ne bojte se dodavanja, uklanjanja, premještanja, zamjene i preinake.

Prepiši na razglednicu

...obradi pažnju na čitljivost, prezentaciju, točnost, itd.

Pošalji...

- najprije sudionicima (grupno čitanje),
- zatim nepoznatom primatelju.

Analiziraj

Porazgovarajte o konkretnim aktivnostima, kao što je filmska radionica; što ste doznali, shvatili, na čemu ste radili za trajanja ove radionice pisanja; kako ste se osjećali, kada ste se tako osjećali, itd.

Kako ćemo sačuvati napisano?

Zajednički odlučite želite li izraditi zbirku, glasilo, organizirati izložbu ili neko slično događanje itd.

Ove radionice osmislio je Yves Béal,

pisac, trener i voditelj radionica -

Collectif Les Passeurs / Collectif d'Artistes Un Euro ne Fait pas le Printemps

Secteur Écriture du GFEN / Revue Soleils & Cendre

yvbeal@orange.fr

!N!C!J!T!V!A:

DODATNE AKT!VNOST! U Y●NNU

Aktivnosti koji slijede preuzete su i nadahnute alatom Petits Ateliers d'Écriture.

AKT!VNOST 1: Skup riječi

Skup riječi je književna igra koju je osmislio Raymond Queneau, a još uvijek se igra u sklopu jedne radijske književne emisije.

Cilj igre jest ispričati priču koristeći popis unaprijed zadanih riječi u točno određenom poretku. Dakle, Queneau je u dolje navedeni tekst morao ubaciti sedam riječi u zadanom poretku, i to sedam riječi iz vrlo različitih područja te usto napisati smislenu priču.

(miraz, bajuneta, neprijatelj, kapelica, atmosfera, utvrda, pošta)

Jednoga dana, na autobusnoj stanici čekao sam autobus koji je vrlo vjerojatno bio dio *miraza* za kćer gospodina Braka, koji je predsjedao odborom za prijevoz te odlučivao o sudbini njegovih članova. U radu odbora sudjelovao je jedan pomalo smiješan mladić, smiješan ne zato što nije nosio *bajunetu*, nego zato što se ponašao kao da je nosi. Iznenada je taj mladić napao svojega *neprijatelja* muškarca koji je stajao iza njega, optuživši ga da se ne ponaša pristojno kako bi se ponašao da su u *kapelici*. *Atmosfera* je postala napeta, a žutokljunac je sjeo.

Dva sata poslije slučajno sam ga susreo dva ili tri kilometra od gradske *utvrde*. Bio je s prijateljem koji mu je savjetovao da prišije još jedan gumb na kaput, na što mu je ovaj odgovorio da je to svoje mišljenje mogao zapisati i poslati *poštom*.

Raymond Queneau, *Exercices de styles*, Gallimard, 1947

Na vama je red! Okušajte se u igri Skup riječi:

- Zajedno osmislite popis riječi na jednu ili više tema.
- Neka svatko prepiše te riječi na vlastiti list papira A4 formata kojim god redoslijedom.
- Nasumce prstom odaberite jednu riječ na papiru.
- Ponovite ovaj postupak dok ne dobijete popis od sedam riječi.
- Sve što sada trebate učiniti jest napisati kratku pričicu koja će sadržavati svih sedam vaših riječi. (najviše 10 do 12 redaka).

Imajte na umu da se vaša priča mora moći tečno pročitati te da ne bi smjela sadržavati netočne ili sablažnjive riječi. Ovu tehniku možete koristiti za vježbanje pisanja kratkih tekstova o nekoj ideji ili tekstova na razglednici koju će poslati nasumce odabranom primatelju.

INICIJATIVA

UKLJUČIVANJE LOKALNIH VLASTI I

MEDIJA U “P.S. POKRENI SOLIDARNOST!”

Uporaba razglednica u borbi protiv diskriminacije i rasizma

U testnoj godini projekta „p.s. Pokreni solidarnost!“ u Hrvatskoj, od škola je zatraženo da budu proaktivne u kontaktiranju medija i lokalnih partnera u svrhu promocije i vidljivosti – i u tome su bile zaista uspješne! Kako su škole pristupale lokalnim vlastima i medijima? Dobile su predložak priopćenja za medije i prijedloge kako komunicirati s medijima, kako ispričati svoju priču, a učenici/ce naučili su kako mediji funkcioniraju. Ovakav pristup mogu koristiti i kasnije, za vlastite aktivnosti, jer sada znaju kako promovirati svoje ideje. Primjerice, škola u Slavonskom Brodu odredila je dan za dolazak medija za vrijeme provođenja aktivnosti Pokreni solidarnost. Odaslali su priopćenje za medije, organizirali posjet medija, davali izjave pred kamerama. Na temelju toga, na televiziji je prikazana reportaža o aktivnostima.

Škole u Rijeci uspjele su uključiti Grad da ponosno promovira projekt na svojoj službenoj internetskoj stranici (<https://www.rijeka.hr/razglednicama-za-solidarniji-svijet/>). Baš Rijeka će 2020. godine biti Europska prijestolnica kulture. U Hrvatskoj, opće obrazovanje oblikovano je u okviru koncepta građanskog obrazovanja, no ono nije obavezan predmet u školi. Stoga je važno uključiti lokalne vlasti i pokazati im važnost općeg obrazovanja. To su učinile škole u Rijeci, te su time pokazale koliko je važno razgovarati o temama kojima se bavi ovaj projekt. Došli smo do toga da riječke lokalne vlasti podržavaju *Pokreni solidarnost!*

!N!C!JAT!VA

POKRENI SOLIDARNOST

NATJECANJE

Uporaba razglednica u borbi protiv diskriminacije i rasizma

Svake godine, organizatori/ce, nastavnici/e i osobe koje rade s mladima naglašavaju kvalitetu razglednica koje izrade mladi sudionici/e u projektu „Pokreni solidarnost!“. Francuska organizacija Ligue de l'enseignement smatrala je da je važno istaknuti i promovirati njihova postignuća. Ideja da se pokrene natjecanje predložena je za izdanje 2018. godine. Svi mladi sudionici/e pozvani su da se prijave preko svojih škola, ustanova ili udruga koje su uključene u projekt.

Odabrane su tri kategorije:

- Najdirljivija razglednica;
- Najbolja umjetnička razglednica;
- Favorit žirija.

Sudionici/e šalju svoje uratke e-mailom, koji se zatim prezentiraju žiriju koji uključuje djecu, nastavnike/ce i djelatnike/ce organizacije Ligue de l'enseignement, koji pak odabire tri nagrađene razglednice.

Svečanost dodjele nagrada bila je prilika za poseban događaj u tri škole, za vrijeme kojeg su učenici/e i nastavnici/e razgovarali o diskriminaciji, solidarnosti i njihovim iskustvima na projektu.

Od samog početka bilo je jasno da je natjecanje vrijedni produžetak projekta „Pokreni solidarnost!“. Povećalo je motivaciju uključenih učenika/ca i potaknulo dobro ozračje u razredu i školi kroz zajedničku proslavu koja je zbližila mlade dobitnike/ce i nastavnike/ce. Priznanje za mlade dobitnike/ce tim je važnije jer su njihova postignuća prepoznali i njihovi vršnjaci i nastavno osoblje. Ovaj „trenutak slave“ može imati pozitivan učinak na djetetovo samopouzdanje i na odnos prema školi, kao što je bio slučaj djeteta koje je imalo problema s učenjem, no osvojilo je nagradu za najbolju umjetničku fotografiju. U konačnici, natjecanje je također bilo odlična prilika za povećanje publiciteta i vidljivosti za naš projekt.

Drugo izdanje već je u pripremi. Kako bismo nadmašili prošlogodišnji uspjeh, ciljamo na povećanje broja sudionika/ca u natjecanju kroz bolju komunikaciju, planiramo organizirati svečanost dodjele nagrada na neutralnom mjestu i predložiti događaj koji bi okupio sve sudionike/ce, primjerice u sklopu Dana solidarnosti. Također bismo pozvali javnu osobu (primjerice umjetnika/cu ili pisca/spisateljicu) u žiri, promovirali nagrađene razglednice izlaganjem na javnim mjestima (recimo u javnom prijevozu) i uključili gradove u projekt da se dodatno potakne natjecanje.

ZAHVALE

Sljedeće osobe sudjelovale su u izradi ovog priručnika:

Fatima Akkacha, projektni manager u obrazovanju, Ligue de l'enseignement

Yves Béal, pisac i trener

Pauline Begrand, Ligue de l'enseignement de Savoie

Yves Bon, Ligue de l'enseignement de Rhône-Alpes

Charles Conte, project manager « laïcité », Ligue de l'enseignement

Anne Deyris, Ligue de l'enseignement des Pyrénées Atlantiques

Marie Ducellier, Visual education, Ligue de l'enseignement (PhD contract)

Éric Favey, Ligue de l'enseignement de l'Isère

Élise Gosselin, project manager in writing and reading, Ligue de l'enseignement

Sarah Klinger, Ligue de l'enseignement des Deux-Sèvres

Nicolas Lang, Ligue de l'enseignement du Val-de-Marne

Jean-Noël Matray, head of culture department, Ligue de l'enseignement

Philippe Moscarola, Ligue de l'enseignement Rhône-Alpes

Domitille Nyffenegger, European project manager, Ligue de l'enseignement

Prilagodba priručnika za Hrvatsku:

Ivana Pogačić, prijevod

Lana Jurman, prilagodba tekstova

Kerschoffset, prijelom i tisak

KONTAKT:

Centar za mirovne studije

Lana Jurman

Selska cesta 112a,

10000 Zagreb

tel.: 01 482 00 94

fax.: 01 482 00 94

lana.jurman@cms.hr

CMS je nevladina, neprofitna organizacija koja promiče nenasilje, ljudska prava i društvenu promjenu povezujući obrazovanje, istraživanje i aktivizam.

.....
PRIRUČNIK ZA NASTAVNICE
P.S. POKRENI SOLIDARNOST!
.....

www.fraternity-card.eu

www.cms.hr

CENTAR ZA MIROVNE STUDIJE